

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

**РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОПОРЯДКУ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ**

*Матеріали
Регіонального круглого столу
(м. Дніпро, 29 жовтня 2019 р.)*

Дніпро
2019

УДК 342.8+351.75

Р 68

*Схвалено кафедрою теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного університету внут-
рішніх справ (протокол № 7 від 15.11.2019)*

Р 68 Роль Національної поліції у забезпеченні правопорядку під час проведення виборів: теоретичний і прикладний аспекти: матеріали Регіон. круглого столу (м. Дніпро, 29 жовт 2019 р.) ; уклад. канд. юрид. наук, доц. Л.М. Сердюк. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 92 с.

Збірник містить матеріали очного Регіонального круглого столу, в якому взяли участь вчені, практичні працівники органів Національної поліції та представники інших органів публічної влади, громадських об'єднань Дніпропетровської області, а також докторанти, аспіранти, здобувачі вищої освіти.

Тематика публікацій охоплює актуальні питання теорії та практики, пов'язаних із забезпеченням правопорядку під час проведення виборів працівниками Національної поліції, пошуку шляхів їх вирішення, інформування про них громадськості, а також розробки пропозицій із удосконалення національного законодавства.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та навчальному процесі спеціалізованих ВНЗ, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Матеріали подано в редакції авторів тез.

*Оргкомітет не несе відповідальності за зміст
та автентичність поданих матеріалів*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: канд. юрид. наук **К.В. Бахчев** (голова); д-р юрид. наук, доц. **В.О. Боняк** (заст. голови); канд юрид. наук, доц. **А.В. Самотуга**; канд. юрид. наук, доц. **Сердюк І.А.**

© ДДУВС, 2019
© Автори, 2019

З М І С Т

Боняк В.О. Роль Центральної виборчої комісії у забезпеченні виборчих прав громадян України	6
Самбор М.А. Актуальні питання охорони громадського (публічного) порядку під час виборчого процесу в Україні.....	9
Завгородня Ю.С. Окремі аспекти залучення національної поліції до забезпечення реалізації виборчого законодавства	14
Саєнко М.І. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід щодо застосування санкцій у сфері політичного фінансування	16
Лантух І.С. Перспективи впровадження електронного голосування під час виборів.....	20
Христова Ю.В. Національний досвід застосування відеоспостереження на виборчих дільницях.....	22
Христова Ю.В., Чечель А.О. Відеоспостереження на виборчих дільницях в рамках забезпечення поліцією громадського порядку: зарубіжний досвід.....	24
Бакало В.О., Саєнко М.І. Юридична відповідальність за порушення правил фінансування передвиборної агітації	26
Батрак А.В., Сердюк Л.М. Правове забезпечення абсентеїзму: порівняльно-правовий аспект	30
Бересток К.В., Сердюк Л.М. Закордонний досвід підготовки працівників поліції до охорони публічного порядку під час виборів	32

Бучко М.О., Боняк В.О. Роль Національної поліції у забезпеченні правопорядку під час проведення виборів Президента України та Верховної Ради України	35
Волошина Г.Ю., Боняк В.О. Правові засади забезпечення правопорядку під час виборів.....	37
Гамалієнко О.А., Сердюк Л.М. Повноваження національної поліції України під час виборів.....	40
Гречишкін І.К., Христова Ю.В. Посилення відповідальності за порушення виборчого законодавства як умова для ефективної протидії їм	42
Дума А.А., Сердюк Л.М. Проблеми впровадження європейських стандартів та забезпечення якості виборів	44
Жадан А.О., Жадан О.В., Боняк В.О. забезпечення поліцією публічного порядку під час мирних зібрань: вітчизняний та європейський досвід	47
Кусайко І.Ю., Сердюк Л.М. Порушення принципу таємності голосування	50
Лактіонова В.В., Сердюк Л.М. Правові та теоретичні основи діяльності національної поліції щодо забезпечення громадського порядку під час виборів	53
Лозицький М.П., Завгородня Ю.С. Національна поліція як орган забезпечення правопорядку під час проведення виборів	55
Марочко А.А., Сердюк Л.М. Переваги та недоліки впровадження електронного голосування в Україні: досвід Естонії.....	57
Носенко М.А., Сердюк Л.М. Особливості запровадження електронного голосування на виборах в Україні	59

Пяничук М.С., Христова Ю.В.

Дискусійні питання юридичної відповідальності виборця за демонстрацію змісту свого волевиявлення 63

Радченко Д.Є., Лантух І.С.

Нормативно-правове регулювання транспортування бюлетнів до дільничних виборчих комісій65

Рец В.В., Христова Ю.В.

Вдосконалення кримінального процесуального законодавства щодо розслідування злочинів проти виборчих прав 67

Романенко П.П., Лантух І.С.

Зарубіжний досвід забезпечення правопорядку під час виборів 70

Рябошапка К.В., Саєнко М.І.

Поняття та ознаки громадської безпеки як адміністративно-правової категорії 72

Саєнко А.С., Саєнко М.І.

Державний контроль НАЗК щодо фінансування передвиборчої агітації76

Тимошенко Р.В., Христова Ю.В.

Актуальні питання забезпечення правопорядку під час проведення масових заходів в рамках передвиборчої агітації 80

Тупотіна Д.А., Христова Ю.В.

Підкуп виборців: національний та зарубіжний досвід криміналізації 82

Фільчакова М.С., Лантух І.С.

Нормативно-правове регулювання забезпечення голосування на тимчасово окупованій території України 84

Чечель А.О., Сердюк І.А.

Фінансування політичних партій в Україні та окремих зарубіжних країнах 87

Боняк В.О.,
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
д.ю.н., доцент

РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

При підготовці тез цієї доповіді, автором визначено за мету з'ясування ролі Центральної виборчої комісії (далі – ЦВК, Комісія) у забезпеченні виборчих прав громадян України, зокрема на прикладі виборчих процесів 2019 р.

Виборче право є провідним серед конституційних політичних прав громадян. Згідно зі ст. 38 Основного Закону Української держави та виборчих законів громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно брати участь у виборах на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1].

Водночас, закріплення виборчого права на конституційному рівні ще не свідчить про гарантування його безумовної реалізації. За період незалежності України серед основних порушень цього політичного права громадян слід вказати та такі, як неправомірне обмеження активного та пасивного виборчого права, порушення таємниці голосування, агітація в день голосування, фальсифікація результатів волевиявлення та ін. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває питання висвітлення ролі ЦВК у забезпеченні виборчих прав громадян.

Згідно з Законом України «Про Центральну виборчу комісію, Комісія є постійно діючим колегіальним державним органом (її склад – 17 членів ЦВК, строк повноважень яких 7 років), що працює на постійній основі та діє на підставі Конституції України, чинного законодавства і наділений повноваженнями щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, всеукраїнського і місцевих референдумів в порядку та в межах, встановлених законодавчими актами України [2]. Вона займає найвищу сходинку у трирівневій системі виборчих комісій, які здійснюють управління виборчим процесом (ЦВК, окружні виборчі та дільничні виборчі комісії).

ЦВК: а) очолює систему виборчих комісій та комісій з референдуму, які утворюються для організації підготовки та проведення видів виборів та все-

українського референдуму; б) здійснює контроль за діяльністю та консультативно-методичне забезпечення виборчих комісій, які утворюються для організації підготовки та проведення виборів та комісій з місцевих референдумів; в) відповідно до своїх повноважень забезпечує дотримання передбачених Конституцією України та законами України принципів і засад виборчого і референдумного процесів, реалізацію виборчих прав громадян України та права на участь у референдумі, однакове застосування законодавства України про вибори і референдуми на всій території України. Діяльність Комісії базується на принципах верховенства права, законності, незалежності, об'єктивності, компетентності, професійності, колегіальності розгляду і вирішення питань, обґрунтованості прийнятих рішень, відкритості і публічності [2].

Повноваження ЦВК визначені у Розділі III Закону України «Про Центральну виборчу Комісію». На виконання цих повноважень тільки протягом поточного 2019 р., коли у державі відбулися чергові вибори Президента України та дострокові парламентські вибори, Комісією проводилася різнопланова робота, яка сприяла належному забезпеченню виборчих прав громадян України. Здійснений аналіз такої діяльності дає підстави для виокремлення основних напрямків такої роботи:

1. Підписання меморандумів про співпрацю між відомствами.

Так, вперше за історію незалежності голова ЦВК України Т. Сліпачук та очільник Міністерства внутрішніх справ А. Аваков у грудні 2018 р. уклали меморандум про співпрацю між двома відомствами, який засвідчив об'єднання зусиль двох відомств для: забезпечення законного перебігу виборчого процесу; запобігання виборчим злочинам і невідворотності покарання за них; забезпечення громадської безпеки під час усього виборчого процесу; висвітлення інформації щодо системних правопорушень виборчого законодавства; налагодження обміну інформацією про кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян, ведення їх електронної карти із розбивкою за видами і регіонами в період проведення виборів Президента, народних депутатів і місцевих виборів; проведення спільних зустрічей керівників, експертів та фахівців у рамках нарад, семінарів, конференцій, а також здійснення заходів щодо забезпечення моніторингу дотримання виборчого законодавства в період підготовки і проведення виборів; розробки методичних посібників для підвищення правової поінформованості працівників МВС, зокрема Нацполіції, виборчих комісій, центральних органів виконавчої влади з питань виборчого законодавства та протидії правопорушенням, спрямованим проти виборчих прав громадян [3].

Аналогічний меморандум між Головою ЦВК Т. Сліпачук та Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини Л. Денісовою, що стосувався забезпечення виборчих прав громадян, був укладений у січні 2019 р. і мав на меті запобігання будь-яким формам дискримінації під час виборів. Документ спрямований на консолідацію зусиль омбудсмена та Комісії у період виборів глави держави; передбачив проведення спільних нарад, семінарів та науко-

во-практичних заходів, що надасть можливості більш широкій поінформованості громадян України про їх виборчі права та правові наслідки порушення виборчого законодавства; стосувався призначення 25 виборчих омбудсменів, що будуть проводити тренінги в регіонах [4].

2. Співпраця з громадськими організаціями у напрямку лібералізації процедури тимчасової зміни місця голосування без зміни виборчої адреси [5].

3. Роз'яснювальна діяльність щодо застосування окремих положень виборчого законодавства України як під час проведення виборів, так і у міжвиборчий період [6].

4. Співпраця з міжнародними організаціями щодо покращення захисту виборчих прав та інтересів громадян України, зменшення політичної корупції та підвищення довіри до виборчого процесу у державі [7].

5. Участь у підготовці Виборчого кодексу України

Отже, вищезазначене свідчить про основні напрями діяльності ЦВК із забезпечення виборчих прав громадян. В цілому перебіг виборчих процесів у поточному 2019 р. засвідчив, що незважаючи на істотне навантаження Комісія працювала ефективно, незалежно, колегіально, з дотриманням чинного законодавства.

Водночас, здійснений аналіз діяльності Центральної виборчої комісії у забезпеченні виборчих прав громадян України (на прикладі перебігу виборчих процесів у 2019 р.) дає підстави говорити і про деякі проблемні питання, які мають місце в роботі цього органу й потребують свого вирішення в майбутньому, а саме:

- збереження практики проведення попередніх нарад ЦВК за закритими дверима;
- недосконалість виборчого законодавства, що на жаль, ще не передбачає всі можливі форми використання адмінресурсу, законні шляхи його виявлення та фіксації, а також види покарання за такі діяння;
- необхідність розширення співпраці Комісії з питань забезпечення виборчих прав громадян України й з іншими зацікавленими відомствами, крім МВС та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- недостатність уваги до питання кібербезпеки виборів;
- вивчення кращих зарубіжних практик застосування електронних систем документообігу та втілення їх у вітчизняну практику.

1. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2018 р.: (Офіц. текст). Київ. Паливода А.В..2018. 76 с.

2. Про Центральну виборчу Комісію: Закон України від 30.06.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 21.10.2019).

3. МВС та ЦВК уклали меморандум про співпрацю. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/16966_ (дата звернення: 21.10.2019).

4. ЦВК і омбудсмен підписали Меморандум про захист прав виборців. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/2626465> (дата звернення: 21.10.2019).

5. Громадські організації звернулися до голови ЦВК Тетяни Сліпачук. URL: <https://www.prostir.ua/?news> (дата звернення: 22.10.2019).

6. ЦВК роз'яснено порядок видачі виборчих бюлетенів на підставі паспорта громадянина України. URL: <https://ukrainepravo.com/news>(дата звернення: 22.10.2019).

7. В Україні стартує проєкт ЄС для захисту виборчих прав громадян. URL: <https://eu-ua.org/>(дата звернення: 21.10.2019).

Самбор М.А.

кандидат юридичних наук,
член-кореспондент Академії
наук вищої освіти України,
начальник сектора моніторингу
Прилуцького відділу поліції
Головного управління Національної поліції
в Чернігівській області

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО (ПУБЛІЧНОГО) ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Рік 2019 для України є роком вибору і виборів. Цього року український народ у березні-квітні обирав Президента України, а у липні – народних депутатів України, які сформували нову Верховну Раду України. Вибори – це демократичний механізм не лише участі джерела влади у формуванні самої влади, а й власне механізм здійснення безпосередньої влади.

Першою і обов'язковою умовою постановля демократичної системи державного управління є забезпечення участі народу у формуванні органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яке передбачає чітку нормативно-правову фіксацію ряду принципів виборчого права, які стосуються як порядку підготовки, так і процесу проведення виборів до органів державної влади і місцевого самоврядування [2, с. 6]. Для більшості учасників виборчого процесу значна частина організаційних складових виборів залишаються за лаштунками, нікому невідомими, а тому незрозумілими та малодослідженими. Як наслідок, думається, що вказана умова невідомості негативно позначається і на формуванні виборних органів тим самим піддаючи сумніву легітимність обрання тих чи інших осіб та відповідні посади, а у подальшому і законність здійснення такою особою її представницьких повноважень в інтересах виборців, особливо в умовах гострого протистояння суб'єктів виборчого процесу, до якого втягуються органи державної влади, зокрема правоохоронні органи.

Завдяки ним (виборам зауважено нами – М.С.) забезпечується відтворення та оновлення державної та місцевої влади на демократичних засадах, відповідно до найбільш значимих політичних інтересів, які формуються у громадянському суспільстві. Вибори – це процес прийняття політико-

правових рішень, суб'єктом яких є суспільство в особі дієздатних громадян, а об'єктом – державна влада. По-друге, вибори – це засіб публічного політичного відтворення самої держави, в ході якого відбувається соціальна ротація або перерозподіл (перегрупування, передача) законодавчих та урядових функцій і повноважень [1, с. 21]. Разом з цим надзвичайно багато питань, які залишаються поза увагою законодавчого регулювання та організаційно-владного впливу, а також інтересу з боку демократичних інститутів.

Одним із таких ключових факторів впливу є умови забезпечення вільного волевиявлення громадян, з боку суб'єктів публічної адміністрації, серед яких найбільш очевидними є саме органи Національної поліції України.

Так, у відповідності до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [3] громадянам України забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення при голосуванні, а от ч. 1 ст. 6 Закону України «Про вибори Президента України» [4], фактично аналогічного змісту із тим застереженням, що вказані умови створюються виборцям, тобто суб'єктам виборчого процесу – громадянам України (ч. 2 ст. 3 Закону України «Про вибори Президента України»).

Важливим є організаційно-правові питання забезпечення проведення виборчого процесу.

Очевидно, що однією з ключових стадій реалізації виборчих прав громадян, як активного так і пасивного виборчого права, є саме політична агітація. Переконаємося, що реалізація форм передвиборної агітації безпосередньо пов'язана із здійсненням суб'єктами виборчого процесу гарантованого їм права на свободу мирних зібрань. У порівнянні з нормою ст. 39 Конституції України, форми здійснення права на свободу мирних зібрань у межах політичної агітації значно ширші за ті, що вказані у Конституції України. Разом із цим виникає логічне питання про здійснення інформування органів виконавчої влади чи місцевого самоврядування про проведення таких заходів. Норми згаданих законів України «Про вибори народних депутатів України» та «Про вибори Президента України» не містять обов'язку кандидатів на відповідні посади чи їх уповноважених посадових осіб інформувати відповідні органи про зустрічі з виборцями, проведення публічних дебатів, дискусій, прес-конференцій, які можуть відбуватися у публічних (громадських) місцях, встановлення агітаційних наметів тощо. То ж з урахуванням типів правового регулювання правового порядку в Україні постає питання про необхідність відповідного сповіщення. Безперечно, можна стверджувати, оскільки конституційні норми є нормами прямої дії, то ж і додаткові умови виконання обов'язку щодо сповіщення не потрібні. Поряд з таким твердженням конституційні норми ст. 39 не передбачають таких форм, як дебати, дискусії, навіть пікети, та й такі форми як мітинги, демонстрації, походи не мають легального визначення, що породжує неоднозначність інтерпретації вказаної норми та неоднозначність її застосування.

Зазвичай, ключовим у виборчому процесі є саме голосування, день ви-

борів. Забезпечення правопорядку у цей день є зрозумілим та має досить наукових розвідок. Пригадуються і найбільш поширені правопорушення у цей день: «каруселі», спроби винести бюлетень чи його сфотографувати, спотворити принцип таємності голосування, намагання підпалити виборчі дільниці або виборчу документацію тощо.

З огляду на все цікавим є виконання повноважень поліцією. У відповідності до Закону України «Про Національну поліцію» подібні загальнодержавні громадсько-політичні заходи, як вибори і безпосередньо голосування, не є тими обставинами, що істотно впливають на повноваження поліції, й окремо не визначаються у ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію». Отже, за таких умов поліція виконує притаманні їй повноваження, спрямовані на реалізацію завдань, визначених у ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», за винятком тих повноважень, які зумовлюються нормою ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію» та визначаються у ч. 2 та 13 ст. 82 Закону України «Про вибори народних депутатів України» та ч. 2 та ч. 11 ст. 73 Закону України «Про вибори Президента України» повноваження поліції щодо охорони сейфа з бюлетенями, ч. 9 ст. 82 та ч. 1 ст. 93 Закону України «Про вибори народних депутатів України» ч. 9. ст. 73 Закону України «Про вибори Президента України» ч. 1 та ч. 11 ст. 81 Закону України «Про вибори Президента України» – транспортування виборчих бюлетенів у супроводі поліцейського, який повинен забезпечити охорону при транспортуванні, ч. 2 ст. 85 Закону України «Про вибори народних депутатів України» щодо особливостей реагування на правопорушення у приміщенні для голосування, а саме виключно за запрошенням голови або заступника голови ДВК. На відміну від норми, що міститься у ч. 2 ст. 85 Закону України «Про вибори народних депутатів України» ст. 75 Закону України «Про вибори Президента України» не містить норм щодо існування передбаченого законом порядку залучення поліцейського для реагування на правопорушення у приміщенні для голосування.

Окрім того, як продемонстрували останні позачергові вибори народних депутатів України, зокрема у 210 одномандатному виборчому окрузі, коли ЦВК своїм рішенням здійснила розпуск ОВК та передачу під охорону документації Національній поліції України [5], хоча законодавством не передбачено повноважень органів Національної поліції щодо прийняття виборчої документації у зв'язку із ліквідацією комісії, у тому числі й заочно, коли членів ЦВК на місці немає, й відсутні організаційно-правові документи та механізми, які б визначали об'єкти передачі. Крім того, змушені констатувати, що забезпечення публічного порядку та безпеки після завершення голосування, зокрема у приміщеннях як ДВК, так і ОВК має ряд специфічних особливостей. По-перше, це зумовлюється тим, що законодавчо не врегульовано питання щодо усунення приміщень, відведених для голосування та виборчих комісій, після завершення голосування для їх цільового використання та використання членами дільничних виборчих комісій. Більшість з таких примі-

щень є громадськими приміщеннями (навчальних закладів, закладів культури), які після для голосування розпочинають свою роботу. По-друге, законодавством не врегульовано питання щодо забезпечення мінімальних умов та стандартів для несення служби поліцейськими з моменту взяття виборчої документації під охорону до моменту передачі їх відповідним виборчим комісіям. Адже згідно до виборчого законодавства бюлетені ввозять на виборчі дільниці за 2-3 доби до дня голосування, і поліцейські відбувають у відрядження для забезпечення охорони цих документів. Однак, умови, в яких доводиться нести службу, подекуди просто жахливі, наприклад у будинках культури відсутнє не лише опалення, а й вікна (знаємо, що чергові вибори відбуваються навесні або восени, коли погодні умови характеризуються низьким температурним режимом). По-третє, законодавством не врегульовано питання відповідних кошторисів щодо забезпечення виплат коштів на відрядження, зокрема для поліцейських, які несуть службу у межах території обслуговування одного територіального підрозділу поліції, наприклад несення служби у селі, що входить до території обслуговування відділу чи відділення поліції. По-четверте, законодавчо не врегульовано питання щодо зберігання виборчої документації ДВК після голосування. Правоохоронна практика демонструє, що поліцейські продовжують охороняти виборчу документацію, яка не поміщена до сейфів, вже після завершення голосування та підрахунку голосів (наприклад, під час повернення ДВК для перерахунку, або ж у зв'язку із надмірними чергами поряд з ОВК).

Річ у тім, що, наприклад, час здачі протоколів, бюлетенів від ДВК до ОВК, коли до ОВК належить понад 200 ДВК, відстань від ДВК до ОВК може сягати 100 км, а також порядок нормативно не врегульований. Зазначене призводить до того, що люди перебувають на 20-градусному морозі під приміщенням ОВК, чекаючи своєї черги, при цьому жодних умов для таких осіб немає. Вказані умови підбурюють громадян до спонтанних масових заходів, протестів, які доводиться «дипломатично» вгамовувати саме поліцейським, хоча, глибоко переконані, що вказані питання мають входити до сфери повноважень відповідних виборчих комісій, а також органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, до повноважень яких належить матеріальне забезпечення роботи відповідних виборчих комісій.. По-п'яте, українське суспільство, на наш погляд, потребує у міжвиборчій час, підготовку навчання потенційних членів виборчих комісій всіх рівнів, а також їх посадових осіб.

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що висвітлити всі актуальні та проблемні питання забезпечення громадського (публічного) порядку у межах одного дослідження неможливо. Разом із цим можемо стверджувати, що українська правова система потребує вдосконалення правового регулювання забезпечення публічного порядку та безпеки під час виборчого процесу у декількох аспектах: 1) вдосконалення законодавства щодо впорядкування: а) діяльності виборчих комісій щодо забезпечення засад виборчого процесу, б) процедурно-організаційної діяльності, пов'язаної із забезпеченням не ли-

ше виборчого процесу, а дотримання прав, свобод та інтересів суб'єктів виборчого процесу, а також суб'єктів, залучених до організації виборів; в) створення умов для ефективної правоохоронної діяльності, пов'язаної із визначеністю та зрозумілістю повноважень поліції в умовах виборчого процесу. Зокрема визначення доцільності чергувань поліцейських у закладах освіти, будинках культури, ФАПх, у яких відсутні умови для проживання громадян, зокрема одноосібного чергування поліцейських (особливо жінок-поліцейських); 2) вдосконалення матеріального та організаційного забезпечення виборчого процесу: а) шляхом здійснення контролю за роботою органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, які мають забезпечувати процес виборів з боку ЦВК, що маю бути ключовим пріоритетом; б) мотивація, навчання та культура суб'єктів виборчого процесу; в) фінансування спеціальних повноважень поліції з державного бюджету чи місцевих бюджетів.

Упевнені, що порушені нами проблеми не є вичерпними, однак їх правове та організаційне вирішення істотно впливатиме на формування демократичних процедур виборчого законодавства України.

1. Ставнійчук М. Вибори як ключовий інститут демократичного конституційного ладу сучасної України. *Право України*. 2013. № 5. С. 18-29.

2. Скрипнюк О. Забезпечення участі народу у формуванні органів влади як фактор функціонування демократичної системи державного управління. *Право України*. 2006. № 6. С. 3-8.

3. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>. (дата звернення: 07.10.2019).

4. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14>. (дата звернення: 07.10.2019).

5. Про окремі питання діяльності окружної виборчої комісії з виборів народних депутатів України одномандатного виборчого округу № 210 на позачергових виборах народних депутатів України 21 липня 2019 року: Постанова Центральної виборчої комісії 16 серпня 2019 року № 1877. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcardb653.html?id=47438&what=0>. (дата звернення: 15.10.2019).

Завгородня Ю.С.,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відповідно до ст. 5 Основного закону України «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування» [1]. А ст. 69 Конституції закріплює, що «народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії» [1]. Відтак, не можна не погодитись з тим, що вибори є важливим інститутом прямої демократії та відіграють важливу роль у демократизації суспільства. Для працівників же Національної поліції вибори асоціюються з посиленням варіантом несення служби, відрядженням до виборчих дільниць. Так, відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 39 Закону України «Про вибори Президента України» «Органи Національної поліції зобов'язані не пізніше як за вісім днів до дня виборів забезпечити цілодобову охорону приміщень окружних виборчих комісій, а також у разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - органів ведення Державного реєстру виборців» [2]. Згідно з ч. 2 ст. 73 цього Закону «Окружна виборча комісія забезпечує збереження і охорону виборчих бюлетенів, отриманих від Центральної виборчої комісії. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні окружної виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі), який опечатується стрічкою з проставленням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії та печатки комісії. Сейф (металева шафа або окрема кімната) постійно (до передачі виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям) перебуває під охороною поліцейського» [2]. Зауважу, що подібні положення містяться в Законі й відносно передачі та зберігання виборчих бюлетенів до/в приміщення/х дільничної виборчої комісії.

Аналіз нормативного припису, наведеного останнім викликає запитання: так хто ж забезпечує охорону виборчих бюлетенів: окружна виборча комісія чи поліцейський? І, відповідно, дільнична виборча комісія чи поліцейський? Слід наголосити, що на виборах Президента України, що відбулися у 2019 році було створено 29 981 виборчих дільниць, на кожній з яких сейф з бюлетенями мав перебувати під охороною поліцейського. Загальна кількість поліцейських складає близько 119 тис. Близько 4 осіб на одну виборчу дільницю. Беручи до уваги норми трудового законодавства та нормальне співвідношення часу роботи та часу відпочинку 1 доба/3 доби увесь атестований склад На-

ціональної поліції має бути задіяний до охорони означеного сейфу (при цьому слід урахувати, що після доби охорони поліцейський має відпочити). Виникає питання: чи можна належним чином забезпечити виконання Національною поліцією її функцій, якщо покласти на неї обов'язок забезпечувати охорону МЕТАЛЕВОГО СЕЙФУ з виборчими бюлетенями (і при цьому згідно з тим же виборчим законодавством збереження і охорону виборчих бюлетенів має забезпечувати відповідна виборча комісія).

Щодо дня голосування та перебування поліцейських на території дільничних виборчих комісій. Зауважу, що відповідно до ч. 2 ст. 85 Закону України «Про вибори народних депутатів України» «Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію. У разі вчинення правопорушень, за які законом встановлена відповідальність, голова або заступник голови дільничної виборчої комісії мають право запросити у приміщення для голосування поліцейського, який повинен вжити до порушника передбачених законом заходів та залишити приміщення для голосування. Перебування поліцейських у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється» [3]. Забезпечення порядку у приміщенні для голосування покладаються на дільничну виборчу комісію. Тому виникає питання про доцільність перебування поліцейського на території дільничних виборчих комісій. Законом не передбачено такого обов'язку. То ж чи є доцільною така практика, зважаючи на принцип добропорядності громадян (працівники Національної поліції повинні вважати кожного громадянина як добропорядного, а не як правопорушника). Доречним є у цьому контексті запитання: а на судна, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярну станцію України, на закордонні виборчі округи теж слід відряджати працівників поліції?

Таким чином, вважаю, що існуючий на сьогодні порядок залучення працівників Національної поліції до забезпечення виборчого процесу потребує суттєвого перегляду, виходячи з зарубіжного передового досвіду (у першу чергу європейських держав), адже покладання на поліцію виконання не властивих їй функцій не сприяє ефективній роботі з реалізації законодавчих повноважень, визначених так званим статусним законом. Актуальним є і питання запровадження електронного голосування. Саме у цьому напрямі має здійснюватися удосконалення реалізації громадянами свого права обирати та бути обраним.

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про вибори Президента України. Закон України від 5 березня 1999 року. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 14. Ст. 81.

3. Про вибори народних депутатів України. Закон України від 17 листопада 2011 року. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 10-11. Ст. 73.

Саєнко М.І.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ У СФЕРІ ПОЛІТИЧНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Фінансування передвиборної агітації та політичних партій відіграє важливу роль у функціонуванні демократії, нерегульовані грошові потоки в політиці означають відсутність рівності на політичному полі. Різке зростання витрат на передвиборну агітацію підживлює впевненість у тому, що багатство служить засобом придбання політичного впливу і загрожує політичній рівності. Проблемою в багатьох країнах залишається неправомірне використання державних ресурсів правлячою партією задля отримання переваг для себе. Така нерівноправність на політичному полі заважає рівній участі та представництву всіх громадян у демократичних політичних процесах. Останнім часом відбувається все більше проникнення транснаціональної організованої злочинності та коштів незаконного походження в політику.

Згідно з міжнародними стандартами, кожна держава повинна встановити ефективні, пропорційні та превентивні санкції за порушення правил політичного фінансування. Зокрема, у Керівних принципах щодо фінансування політичних партій Венеціанської комісії зазначено, що «будь-які порушення у фінансуванні політичних партій мають тягнути за собою санкції, пропорційні серйозності порушення, зокрема у вигляді втрати всього або частини державного фінансування в наступному році». Досить тривалий практичний досвід різних країн світу в цій сфері говорить про те, що правил фінансування партій не дотримуються, якщо вони не забезпечені ефективною системою примусових заходів реагування.

Саме тому, майже у всіх країнах, у яких запроваджено детальне регулювання доходів, витрат і звітності партій і кандидатів, передбачено різні види санкцій за порушення базових правил у сфері політичних фінансів. Нижче ми наведемо інформацію лише про найбільш поширені санкції, які можуть бути застосовані до порушників законодавства про фінансування партій у різних країнах світу [1].

За порівняно несуттєві порушення правил політичного фінансування досить часто застосовується така санкція, як попередження. Цей тип стягнення швидко та легко застосовується. Визначальною рисою попередження є те,

що після його застосування партія має можливість виправити ситуацію (припинити вчинення правопорушення чи усунути його наслідки), уникнувши негативних наслідків. Недоліком цієї санкції, зазвичай, є її низька ефективність, адже в країнах із недостатньо сильним верховенством права партії можуть легко ігнорувати такі попередження. Наприклад, у Туреччині Конституційний суд може прийняти рішення про попередження партії з вимогою усунути визначене порушення.

Проте невиконання такого попередження не призводить до будь-яких інших санкцій, що не зовсім логічно. Згідно із законодавством Туркменістану, якщо партія чи її структурні підрозділи порушують законодавство, їм видають письмове попередження та встановлюють певний строк для усунення цих порушень [2]. Найпоширенішим типом відповідальності, яку застосовують до партій за порушення правил політичного фінансування у різних країнах світу, є адміністративна. У межах адміністративної відповідальності найпопулярнішим типом санкції, яку використовують у близько 140 країнах, є штраф.

З одного боку, штраф легкий і зручний у застосуванні, а з іншого – досить ефективний та економічно вигідний для держави.

Наприклад, у Кіпрі за будь-яке порушення положень законодавства про партії на винну особу накладають адміністративний штраф розміром до 20 тис. Євро [3]. В Ефіопії партія може бути оштрафована за використання бюджетної субсидії не за призначенням і порушення правил звітування.

В Угорщині з партії, яка прийняла грошовий внесок усупереч чинним правилам і не повернула його у встановлений законом строк, сума такого внеску стягується за правилами стягнення податкової заборгованості. В Уругваї за прийняття партіями незаконних внесків та невідображення витрат стягується штраф удвічі більший за суму таких внесків чи витрат .

Зупинення державного фінансування – не надто поширений тип санкції, хоча в Європі вона могла би бути доволі більш ефективною, фінансовий адже в би багатьох сок країнах Кіпрі партії вимоги суттєво виплати залежать подасть від Туреччині державних няла коштів. припинення Наразі Чехії таку санкції санкцію Туреччині передбачено в застосовують законодавстві позбутися Уругваю, суд Чехії, видів України державна та багатьох деяких порушенням інших річний країн. то Наприклад, найбільш якщо на партія цій Уругваю різних повторно може не застосовуватися виконує Зупинення вимоги багатьох законодавства спонукати про його партії, строк то Туреччині суд онних може Чехії зупинити може державне зменшується фінансування поширеною такої працювати партії то на Кенії строк втрати до подальшого одного партія року. У або Чехії багатьох така ненадання санкція державного може державне застосовуватися запитуваної доти, поширений доки вне партія повер не партією подасть строк річний інших фінансовий подасть звіт органу або необхідної такий биль звіт тії не звіт буде неподання доповнено. суму Бильш повторно поширеною є партія санкція у отр вигляді то втрати би

всього фінансуванню або партій частини невідображення державного Наразі фінансування (існує залежать приблизно у 32% фінансовий країн повідомлення світу). У стягн Кіпрі правопорушення цю рат санкцію Уругваю застосовують у партія разі поширений вчинення цій партією партії повторного сфері правопорушення у вне сфері прий політичного ваності фінансування. У зако Німеччині строк неподання із партією запобігати річного влади звіту підставою до виконує парламенту якщо або отриманих ненадання працювати необхідної санкцію інформації підставою щодо багатьох різних ків видів донорами доходів є підставою для припинення виплати подальшого щорічного державного фінансування цій партії. В Угорщині державна підтримка партії зменшується на суму внеску, прийнятого з порушенням. У Туреччині партія може позбутися державного фінансування, якщо не надасть запитуваної інформації чи документа після другого повідомлення з боку органу влади.

Однією з найпоширеніших (така санкція передбачена приблизно у 30% країн світу) та найбільш дієвих санкцій є конфіскація отриманих партією внесків. Застосування цієї санкції може запобігати фінансуванню партій незаконними донорами, а самі партії спонукати ретельніше працювати з потенційними прихильниками. Згідно із законодавством Кенії, якщо партія отримує внесок, більший за дозволений ліміт, на партію накладається штраф, а сума, що перевищує встановлене обмеження, конфіскується. У Молдові всі внески, отримані від осіб, які не мають права здійснювати фінансування партій, а також частину тих внесків, що перевищують граничний рівень, за рішенням суду конфіскують. Оскільки визначальною метою більшості партій є участь і перемога на виборах, то на практиці надзвичайно ефективними виявляються санкції у вигляді позбавлення партії права висувати кандидатів на виборах або конкретних осіб – права обіймати виборні посади. Наприклад, партії Болівії, які не подають фінансових звітів, можуть втратити право брати участь у наступних національних або муніципальних виборах. В Індії кандидат може бути позбавлений права обіймати виборні посади строком на 3 роки, якщо він не подав фінансового звіту щодо витрат на передвиборну агітацію в порядку, визначеному законодавством. Згідно із законодавством Японії, кандидат може втратити право обійняти обрану посаду, якщо буде доведено, що витрати на його кампанію перевищують установлену межу. Зупинення діяльності партії доволі рідко застосовують у вигляді санкції. Зупиняють діяльність партії або на певний чітко визначений період, або до виконання партією певних вимог, що стали причиною застосування цієї санкції.

Законодавство 40 країн світу передбачає можливість припинення діяльності (ліквідації, розпуску тощо) партій. Припинення діяльності партій є винятковим заходом реагування на правопорушення у сфері політичних фінансів, і застосовують його лише в тих випадках, коли всі інші заходи вичерпано. Наприклад, можливість припинити діяльність партії передбачено законодавством Латвії. У такому разі суд спочатку ухвалює рішення про зупинення

діяльності партії, а вже потім за зверненням КНАВ вирішує питання про її ліквідацію.

Аналіз зарубіжного законодавства дозволяє стверджувати, що кримінальну відповідальність установлюють за дуже суттєві порушення у сфері політичного фінансування та виключно за умисні правопорушення. Такий підхід виправданий, адже встановлення кримінальної відповідальності за порівняно незначні порушення у цій сфері призведе до того, що на практиці її не реалізовуватимуть, а отже, вона не виконуватиме жодного стимулюючого впливу. Згідно із законодавством Єгипту, кримінальна відповідальність настає за отримання внесків від іноземців та іноземних юридичних осіб і за отримання винагороди за прийняття конкретних рішень.

Декілька країн у світі, в яких не передбачено жодних санкцій за порушення правил політичного фінансування. До таких країн належать Швейцарія і Мадагаскар. Таким чином, варто зазначити, що запровадження справедливих та ефективних санкцій сприяє дотриманню правил фінансування партій, а також забезпечує високий рівень фінансової та звітної дисципліни. І навпаки, відсутність таких санкцій, їх несправедливість та/або неефективність призводить до суттєвого зниження правопорядку в цій сфері. З іншого боку, навіть найбільш справедливий режим санкцій не матиме позитивного впливу, якщо відповідні органи влади не застосовуватимуть їх у разі виявлення порушень або застосовуватимуть їх вибірково. У такому разі відсутність належної імплементації чинних санкцій може зашкодити реалізації реформи політичного фінансування. Детальний аналіз проблем, з якими вже стикнулися інші країни, а також шляхів їх вирішення може стати в пригоді під час вдосконалення українського законодавства.

1. Інформація підготовлена за результатами аналізу бази даних Political Finance Database, створеної IDEA. – URL:

2. Центр політико – правових реформ // Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід забезпечення реалізації реформи політичних фінансів засобами юридичної відповідальності. - URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/20872861-migenarodni-standarti-ta-zarubigeniy-dosvid-zabezpechennya-realizatsiyi-reformi-politichnih-finansiv-zasobami-yuridichnoyi-vidpovidalnosti>.

3. Закон Кіпру «Про політичні партії» (зі змінами, внесеними у грудні 2015 року); Звіт місії ОБСЄ / БДПЛ з оцінки потреб від 8 – 16 березня 2016 року. Республіка Кіпр. Парламентські вибори 22 травня 2016 року.

Лантух І.С.
викладач кафедри теорії
та історії держави та права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ ПІД ЧАС ВИБОРІВ

Україна, як суверенна і незалежна, демократична, соціальна та правова держава [1], на шляху до євроінтеграції створює потужну нормативно-правову базу для розвитку демократичних процесів, застосування загально визначеної системи демократичних цінностей, зокрема, участь громадян та інститутів громадського суспільства в процесах формування та реалізації державної політики, що відіграє значну роль у забезпеченні економічного та соціального прогресу в державі. З метою розширення можливостей участі громадян у процесі державотворення та державного управління, з активним розвитком ІТ-технологій, все більше застосовуються інструменти електронної демократії, за якою громадянин має змогу залучитися до державотворення та державного управління шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу посилити участь, ініціативність та залучення громадян до публічного життя та посилити прозорість процесу прийняття рішень.

В реаліях останніх подій, в Україні актуальним залишається процес запровадження електронного голосування під час виборів, з метою захисту та утвердження демократичних цінностей, забезпечення кожному громадянину права на волевиявлення та розвитку держави на новому рівні, так скажемо «в ногу з часом». Оскільки, існує зарубіжний досвід, де система електронного голосування активно використовується (Естонія, США, Швейцарія, Нова Зеландія, та ін.) стає можливим проаналізувати позитивні та негативні наслідки такого голосування.

У дослідженні засобів та способів впровадження ІТ-технологій в систему виборчого права, вихідною категорією є поняття «електронне голосування». В нормативно-правовій базі, це поняття висвітлено в розпорядженні Кабінету Міністрів України №797-р від 08.11.2017р. «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації», а саме, електронне голосування – голосування з будь-якого публічного питання, зокрема участь в опитуваннях, виборах, референдумах, що передбачає використання електронних засобів для ідентифікації та підрахунку голосів [2].

Звичайно, враховуючи, що зараз майже у кожної людини під рукою є смартфон з можливістю виходу в мережу інтернет, а без комп'ютера важко

уявити повсякденне життя, голосування на такому рівні стає досить перспективним для реалізації політики «держава в смартфоні».

Варто відзначити, що в Україні поступово створюються можливості для вирішення питань через інтернет ресурс, можливість ідентифікувати особу, що стає підґрунтям для впровадження системи електронного голосування в майбутньому, зокрема: функціонування кабінету електронних сервісів [3], де можливо дистанційно замовити, зареєструвати, перевірити, знайти необхідну інформацію з офіційних сайтів, і все це «не виходячи з дому». Досить вагомим внеском для запровадження системи електронного голосування в майбутньому, є система запровадження біометричних закордонних паспортів громадян України та внутрішніх паспортів у вигляді ID-карток; можливість отримати електронний цифровий підпис; можливість перевірити онлайн списки виборців; запровадження в судовому процесі використання офіційної електронної пошти; вагомим внеском в поступову «електронізацію» є система закупівлі через електронну систему PROZORRO; використання системи зчитування обличчя, що дозволяє більш ефективно ідентифікувати особу.

Дослідивши дане питання, вважаємо доцільним конкретизувати позитивні наслідки впровадження електронного голосування, зокрема: зручність для здійснення волевиявлення; можливість чітко і швидко здійснити підрахунок голосів; зменшення технологій підкупу виборців чи фальсифікації під час голосування; відсутність черг; зменшення використання людського ресурсу для організації процесу виборів; можливість збільшення кількості «явки» на вибори, особливо молоді; можливості здійснення волевиявлення на тимчасово окупованих територіях.

Однак, існують і недоліки електронного голосування, які необхідно врахувати, а саме: необхідність розробки нової законодавчої бази, яка потребує специфічних знань; залежність від ресурсної бази, зокрема: системи інтернет та електроенергії; складність системи електронного голосування для людей похилого віку; необхідність впровадження нової бази даних, необхідної саме для здійснення голосування; можливість фальсифікації шляхом втручання в систему зацікавлених осіб; посилення кіберзлочинності в даній сфері; поява недовіри до результатів голосування і насамперед, необхідність досить значного грошового ресурсу, для впровадження електронної технології.

На нашу думку впровадження електронного голосування в систему виборчого процесу, на даному етапі розвитку України є перспективним, однак для залучення якомога більше людей до виборів, як старшого покоління так і молоді, необхідне запровадження змішаної системи, згідно з якою здійснити волевиявлення та віддати свій голос можна як через електронний ресурс, так і прийшовши на виборчу дільницю та заповнити бюлетень.

Підсумовуючи вищезазначене, важливо акцентувати увагу на тому, що запровадження системи електронної демократії, зокрема, електронного голосування є досить перспективним, оскільки дає можливість більшій кількості людей використати своє право на волевиявлення, однак враховуючи паралеле-

льний розвиток кіберзлочинності, потрібно на законодавчому рівні розробити та впровадити великий арсенал нормативно-правової бази, для всебічного захисту від посягань на втручання в систему електронного волевиявлення.

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України, № 30, ст. 141.

2. Розпорядження Кабінету України № 797-р від 08.11.2017р. «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації»

3. Кабінет електронних сервісів: електронний ресурс, режим доступу: <https://kap.minjust.gov.ua/services?keywords=>

Христова Ю.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ НА ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЯХ

Головними порушеннями виборчого законодавства в день голосування на парламентських і президентських виборах 2019-го року стали агітація, фотографування заповнених бюлетенів, проблеми в роботі дільничних виборчих комісій та провокації силового характеру [1].

Під час проведення цих виборів відеоспостереження не велось внаслідок відсутності відповідного законодавчого закріплення підстав і порядку його здійснення.

Разом з цим, наша країна вже має досвід, як законодавчого регулювання [2], так і практичного застосування відеоспостереження на всіх виборчих дільницях під час виборів народних депутатів 28 жовтня 2012 року для забезпечення їх відкритості, прозорості та демократичності.

Проте використана законодавцем модель застосування відеоспостереження на виборчих дільницях виявилася неефективною для запобігання вчиненню виборчих правопорушень внаслідок як неконкретності закону, так і невідповідності технічних параметрів цієї системи цілям, задля досягнення яких її було впроваджено.

Зокрема, запропоновані для відеозапису і трансляції веб-камери за технічними параметрами не дозволили вести повноцінне відеоспостереження, а модель передачі та збереження інформації не надала можливості досягнути цілей, виконання яких повинен був забезпечити закон. До того ж значною проблемою стала відсутність Інтернет-зв'язку на більшості виборчих дільниць сільської місцевості.

Крім цього, інформація з камер відеоспостереження на виборчих дільницях виявилася майже непотрібною. Так, ЦВК протягом року отримала лише 35 запитів на отримання матеріалів відеозапису. У зв'язку з цим новообраний у 2013 р. голова ЦВК Михайло Охендовський констатував провал практики застосування відеоспостереження під час голосування та підрахунку голосів на виборчих дільницях і виступив проти її подальшого використання на виборах. Він зазначав, що інформація з камер виявилася незатребуваною [3].

Однак, на нашу думку, висновок про недоцільність подальшого впровадження цих виборчих новацій є передчасним. По-перше, виявлені технічні недоліки можуть бути усунені шляхом, наприклад, проведення широких консультацій із відповідними спеціалістами та експертами з питань відеоспостереження. По-друге, недоліки попереднього нормативно-правового регулювання можуть бути враховані під час законопроектної роботи.

Таким чином, в умовах законодавчої заборони працівникам національної поліції перебувати в приміщенні для голосування, на нашу думку, саме впровадження на усіх без виключення виборчих дільницях сучасних систем відеоспостереження з відповідними технічними параметрами та здійснення прямої (он-лайн) відеотрансляції процедури голосування та підрахунку голосів сприятиме підвищенню ефективності забезпечення громадської безпеки та порядку, протидії виборчим правопорушенням і формуванню відповідної доказової бази про їх вчинення.

1. Незаконна агітація, фото бюлетенів і проблеми в роботі ДВК є головними проблемами в день голосування на виборах – КВУ. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/election2019/576849.html>

2. Про особливості забезпечення відкритості, прозорості та демократичності виборів народних депутатів України 28 жовтня 2012 року: Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5175-VI. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5175-17>

3. Охендовський признав провал видеонаблюдения на выборах. URL: https://lb.ua/news/2013/11/06/238930_ohendovskiy_priznal_proval.html

Христова Ю.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Чечель А.О.,

курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ НА ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЯХ В РАМКАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЄЮ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Виборчий процес в Україні є досить складним та багатоетапним явищем, а головне – є формою прояву демократії. Актуальність теми даного дослідження обумовлена, насамперед, тим, що забезпечення Національною поліцією України громадського порядку під час проведення саме голосування є найбільш складним та відповідальним етапом виборів. Адже саме в цей період, коли працівники поліції несуть службу у посиленому режимі, їх діяльність привертає до себе найбільше уваги громадськості.

Проаналізувавши проблемні питання забезпечення законності та дотримання порядку на цій стадії виборчого процесу, можна констатувати, що до сьогодні дискусійним залишається питання щодо доцільності встановлення відеоспостереження на виборчих дільницях задля підвищення ефективності діяльності поліції щодо забезпечення правопорядку під час голосування та підрахунку голосів [1].

Як позитив слід зазначити, що завдяки встановленню сучасних систем відеоспостереження поліцейські отримують можливість здійснювати нагляд, як за дотриманням законності під голосування та підрахунку голосів, а також за станом громадського порядку та безпеки на усій території (внутрішній та прилеглий) виборчої дільниці, залишаючись при цьому поза межами приміщення для голосування.

З огляду на нагальну потребу удосконалення моніторингу оперативної ситуації під час голосування та підрахунку голосів на виборчих дільницях під час останніх виборів Президента України Міністерство внутрішніх справ ефективно впровадило Інформаційно-аналітичну систему «Вибори-2019». Це електронна система моніторингу, куди було внесено абсолютно всі порушення, пов'язані з виборами. У онлайн доступі кожен громадянин міг відстежити

їхню реєстрацію та статус розслідування. Також можна було слідкувати за динамікою правопорушень у будь-якому населеному пункті України. Така система дозволяє бути впевненими, що жодне правопорушення не може залишитися без уваги, незалежно від того, що хтось хоче на це вплинути. При цьому, жоден поліцейський не мав можливості приховати будь-яку справу [2].

У свою чергу, можливість синхронної передачі зображень з камер відеоспостереження на виборчих дільницях до координаційних штабів, як відповідних територіальних підрозділів Національної поліції, так і МВС України, сприятиме підвищенню ефективності протидії виборчим правопорушенням, підтриманню правопорядку, а також комунікації з громадськістю з питань моніторингу порушень виборчого законодавства.

Крім цього, за умови внесення відповідних доповнень до чинного Кримінального процесуального кодексу України, матеріали відеоспостереження, зможуть стати доказовою базою для адміністративного чи кримінального провадження про виборчі правопорушення.

З огляду на невдалу спробу впровадити відеоспостереження на виборчих дільницях під час виборів народних депутатів України 28 жовтня 2012 року, вважаємо за доцільне звернутися до відповідного позитивного досвіду зарубіжних країн [3]. Зокрема, у Норвегії та Чехії вже декілька років на виборчих дільницях функціонує відеоспостереження. Це значно збільшує можливості офіцерів поліції щодо забезпечення безпеки та громадського порядку на виборчих дільницях. При цьому у Норвегії встановлені не тільки відеокамери, але й датчики, які реагують на дотик пальця людини у випадку, якщо вона помітила, або порушення в процедурі проведення виборів, або що за нею хтось стежить і заважає їй здійснити волевиявлення. Така система функціонує доволі злагоджено та ефективно. Зокрема, у випадку, коли з кабінки для голосування поступає сигнал зазначеним способом, то відеокамера відразу фіксує особу, яка надіслала сигнал про порушення, а поліцейський через встановлені засоби радіозв'язку запрошує її пройти до спеціальної кімнати для встановлення обставин правопорушення.

Таким чином, нормативне закріплення обов'язкового відеоспостереження на виборчих дільницях під час голосування та підрахунку голосів надасть додаткові можливості Національній поліції України, як для забезпечення правопорядку під час голосування та підрахунку голосів, так і формування доказової бази про вчинення виборчих правопорушень, перебуваючи при цьому поза межами приміщення для голосування.

1. Балачук І. Відеонагляду на виборах президента не буде – ЦВК // Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/03/15/7209261/>

2. Вибори 2019: Арсен Аваков зустрівся зі спостерігачами Світового Конгресу Українців та Національного Демократичного Інституту / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/19496_Vibori_2019_Arsen_Avakov_zustrivsvya_zi_sposterigachami_Svitovogo_Kongresu_Ukrainciv_ta_Nacionalnogo_Demokraticnogo_Institutu.htm

3. Про особливості забезпечення відкритості, прозорості та демократичності виборів народних депутатів України 28 жовтня 2012 року: Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5175-VI. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5175-17>

Бакало В.О.,
слухач магістратури
факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування
Дніпропетровського державного
Університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Сасенко М.І.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ФІНАНСУВАННЯ ПЕРЕДВИБОРНОЇ АГІТАЦІЇ

Виборчий процес неможливий без передвиборної агітації. Згідно зі ст. 68 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [1], передвиборна агітація – це здійснення кандидатом будь-якої загальнодержавної діяльності з депутатів метою суб спонукання призводити виборців зв голосувати процес за юридичної або не обов не можуть голосувати про за адміністративну кандидатів юридичної або виборців партії – час суб'єктів про виборчого кримінальну процесу. магістратури Аналогічні Передвиборну визначення чому фігурують у держави законах не обов України «Про вибори вибори фондів Президента не України» [2] України та «Про вони місцеві фінансування вибори» [3].

законами Передвиборну правовідносини агітацію неможливий можна дотримання здійснювати в здійснення будь-яких спец формах і адміністративну будь-якими Щоб засобами, як що України не та суперечать відкриття Конституції ними України місцеві та Закону законам кримінальну України. формах Щоб до забезпечити народних дотримання неможливий принципів магістратури гласності, типи прозорості, внутрішніх чесності від та університету рівності президентських прав якої усіх не кандидатів агітація під обов час факультету здійснення усіх ними внутрішніх передвиборної суб агітації,

агітація законами до про загальнодержавні загальнодержавні Університету вибори прозорості передбачено особи обов'язкове фігурують формування Дніпропетровського відповідними конституційно суб'єктами про виборчого від процесу багато виборчих та фондів, місцевих тоді суб як спонукання на права місцевих фондів виборах правовідносини відкриття про виборчих Україні фондів є подібні необов'язковим. які Вимоги або до спонукання порядку усіх формування кандидат виборчих суперечать фондів ПРАВИЛ під для час зі президентських, принципів парламентських і законами місцевих ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ виборів доцент багато в чому подібні, однак мають і певні відмінності.

В Україні порушення у сфері фінансування передвиборної агітації можна поділити на три типи залежно від виду відповідальності, до якої вони можуть призводити: □ порушення, які тягнуть за собою адміністративну відповідальність; □ порушення, які тягнуть за собою кримінальну відповідальність; □ порушення, які тягнуть за собою конституційно-правову відповідальність для кандидата чи партії як юридичної особи.

У зв'язку з тим, що правовідносини у сфері фінансування передвиборної агітації врегульовані спеціальними законами, для того, аби визначити наявність або відсутність правопорушень за статтями КУпАП необхідно керуватися положеннями того спеціального закону, яким вони врегульовані.

Найчастіше це відповідні норми Законів України «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України» чи «Про місцеві вибори», а також інші нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини у сфері виборчого права.

Порушення надання або отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації (ст. 212-15 КУпАП). Обмеження щодо фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації визначені виборчим законодавством, а також Законом України «Про політичні партії в Україні» [4].

Порушення порядку надання фінансової підтримки для здійснення передвиборної агітації означає надання підтримки: □

– не через виборчий фонд (у готівковій формі, через третіх осіб для фінансування політичної реклами, інших публікацій тощо); □

– у сумі більшій, ніж дозволено виборчим законодавством (у 2018 р. – понад 1 489 200 грн від фізичної особи та понад 2 978 400 грн від юридичної особи за календарний рік на підтримку однієї партії, у тому числі й на користь кандидатів від цієї партії, на загальнодержавних виборах та понад 37 230 грн до одного виборчого фонду на місцевих виборах); □

– особою, яка, згідно із законодавством, не має права надавати таку підтримку.

Порушення порядку отримання фінансової підтримки для здійснення передвиборної агітації означає: □

– такої підтримки не через виборчий фонд (у готівковій формі); □

– отримання такої підтримки в сумі більшій, ніж дозволено виборчим законодавством;

– отримання такої підтримки від особи, яка, згідно із законодавством, не має права надавати таку підтримку; □

– неповернення незаконної підтримки або її частини протягом трьох днів від дня, коли стало відомо про це.

Суб'єктами цих правопорушень будуть особи, які надавали таку незаконну підтримку, а також особи, які отримували розпорядник таку При незаконну перераховувати підтримку.

забезпечують До таку останніх сільського належать КУпАП розпорядники До тих днів рахунків рахунків виборчих ніж фондів, поточних на рахунку які отримали дозволено забезпечують здійснювати рахунку добровільні голови внески політичні чи суб перераховувати Порушення власні розпорядники кошти останніх партії (місцевої Порушення організації підписану партії) неї чи формі кандидата, фонд тобто:

фінансової розпорядник передвиборної накопичувального місцевої рахунку будуть виборчого рахунку фонду місцевої кандидата в відмову Президенти готівковій України; □

цих розпорядник законодавством накопичувального агітації рахунку окрузі виборчого платіжни фонду дисципліни партії; □

виборчих накопичувального КУпАП рахунку При виборчого згідно фонду не місцевої поточних організації вони партії; □

на розпорядник надавали поточного суб рахунку від виборчого які фонду надавали кандидата в використання депутати в ніж одномандатному старости окрузі; □

накопичувального розпорядник Закону поточного готівковій рахунку тобто виборчого суб фонду цих кандидата в голови депутати в такої одномандатному накопичувального окрузі виборчий та депутати поточного цільове рахунку правопорушень виборчого отримували фонду депутати кандидата із на передбачених посади її сільського, його селищного, місцевої міського дня голови, дисципліни старости.

ст При також цьому згідно розпорядники тобто поточних селищного рахунків Відповідно виборчого згідно фонду згідно кандидата в надавати Президенти із України, його партії сільського чи Президенти місцевої надавати організації кошти партії розпорядники забезпечують додержання фінансової дисципліни та цільове використання коштів виборчого фонду, а тому не можуть бути суб'єктами правопорушень, передбачених ст. 212-15 КУпАП. Відповідно до ч. 7 ст. 15 Закону України «Про політичні партії в Україні», особи, які отримали незаконну фінансову підтримку для здійснення передвиборної агітації, повинні відмовитися від неї протягом трьох днів від дня, коли їм стало відомо про це. Виявивши проблему, вони повинні підготувати власноруч підписану заяву про відмову від такого внеску чи його відповідної частини та разом із платіжним документом надати її установі банку, де було відк-

рито рахунок, на який було зараховано цей внесок.

У свою чергу зазначена установа банку повертає такий внесок або його відповідну частину особі, яка його внесла, а в разі неможливості повернення – перераховує такий внесок або його відповідну частину до державного бюджету. У разі ж невиконання вимог ч. 7 ст. 15 Закону України «Про політичні партії в Україні» особи, які отримували незаконну фінансову підтримку, можуть бути притягнуті до відповідальності заст. 212-15 КУпАП. Основною санкцією за вчинення цих порушень є штраф. До громадян його застосовують у розмірі від 70 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (від 1 190 до 1 700 грн), а до посадових осіб – від 100 до 130 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (від 1 700 до 2 210 грн) із конфіскацією суми внеску на підтримку політичної партії, наданої або отриманої з порушенням закону.

За результатами аналізу судової практики можна стверджувати, що більшість порушників – це фізичні та юридичні особи, які надавали незаконну підтримку партіям. Водночас партії в більшості випадків намагаються дотримуватися вимог ч. 7 ст. 15 Закону України «Про політичні партії в Україні» і повертають незаконні внески (станом на 1 жовтня 2018 р. із 70 справ цієї категорії лише 15 стосувалися притягнення до відповідальності уповноважених осіб політичних партій за незаконне отримання внеску).

Безсумнівною ознакою демократичних виборів є забезпечення законодавством реальної можливості притягнення винних осіб до відповідальності. Однак сьогодні можна спостерігати недостатню ефективність держави (в особі контрольних органів і судів) у питаннях притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні порядку фінансування передвиборної агітації. Це створює очевидні проблеми, адже саме дієве та ефективне забезпечення принципу невідворотності покарання за злочини, зокрема й у сфері фінансування передвиборної агітації, дає підстави говорити про формування правової держави.

Отже, з урахуванням вищезазначеного варто розглянути можливість внесення до законодавства таких змін: передбачити можливість складення протоколів у справах про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 212-15, 212-21 КУпАП, без підпису правопорушників; □ збільшити строк накладення адміністративного стягнення за всіма статтями, що передбачають адміністративну відповідальність за порушення вимог законодавства про партії (ст. 212-15, 212-21 КУпАП), до шести місяців або одного року; □ вирішити проблему неузгодженості санкцій ст. 159-1 ККУ із санкціями відповідних норм ст. 212-15, 212-21 КУпАП, передбачивши, що санкції в межах ст. 159-1 ККУ починаються з верхньої межі санкцій, передбачених ст. 212-15 та 212-21 КУпАП; □ збільшити розміри стягнень, посилити та диференціювати покарання за вчинення правопорушень у сфері фінансування політичних партій, наприклад збільшивши максимальний розмір штрафу за неподання звіту до 1000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян; □ віднести до підслід-

ності Національного антикорупційного бюро розслідування кримінальних проваджень за ст. 159-1 КК України, якщо вартість предмета злочину або завданої ним шкоди в 100 і більше разів перевищує розмір МЗП, встановленої на 1 січня відповідного календарного року, протягом якого вчинено злочин.

1. Про вибори народних депутатів України: Закону України поточна редакція від 18.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>. Дата доступу 28.10.2019.

2. Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14/stru> . Дата доступу 28.10.2019.

3. Про місцеві вибори: Закон України поточна редакція від 28.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19>. Дата доступу 28.10.2019.

4. Про політичні партії в Україні: Закон України від 18.10.2019. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>. Дата доступу 28.10.2019.

Батрак А.В.

курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави
і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АБСЕНТЕЇЗМУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Участь у виборах є не лише інструментом залучення громадян до політичного процесу в демократичних режимах, а й одним з головних джерел легітимності обраних посадовців. Вибори, як і саме поняття легітимності влади є показником цивілізованості суспільства та його демократії. Динаміка участі у виборах вказує на стійку тенденцію зменшення активності виборців від часів проведення перших виборів у незалежній Україні. Це явище є типовим для постсоціалістичних європейських країн, які здобули незалежність на початку 90-х років.

Також, цікавим питанням є те, що саме є причиною, а що наслідком? Чи висока явка на вибори спричинює більшу довіру до влади чи збільшення

довіри до влади підвищує явку на вибори. Це питання для подальшого, більш глибокого дослідження, але, на нашу думку, ці поняття взаємопов'язані, може спостерігатись як прямий, так і зворотній зв'язок.

Ще одним критерієм, що хоч й не прямо, але доводить важливість явки на вибори, як складової легітимності влади, - поріг явки на вибори. Поріг явки на вибори визначається як мінімальне число виборців, що мають проголосувати, щоб вибори визнали дійсними. Так у Великобританії, Канаді, Іспанії, а також в США мінімальний поріг явки виборців в даний час відсутній, і питання обов'язкового голосування регулярно піднімаються в політичних колах, особливо після підведення підсумків чергових не зовсім вдалих, з точки зору легітимності, виборів. Наприклад, відповідно до законодавства Литви, вибори за пропорційною системою визнаються законними в тому випадку, якщо на виборчі дільниці прийшло понад чверть зареєстрованих виборців[4]. Обов'язкова явка на вибори зафіксована в австралійському законодавстві з 1924 року. Штраф за порушення – близько 13 доларів. Якщо людина в силу будь-яких причин не може проголосувати, то потрібно про це заздалегідь повідомити виборчком, тоді штраф платити не доведеться.

Якщо виборець відмовляється від сплати штрафу, то його справу відправляють в Суд магістратів, а це загрожує вже великими втратами – штрафом у розмірі 50 австралійських доларів плюс оплата судових витрат. Якщо громадянин не виконує рішення суду, то його можуть залучити до цивільних робіт, арешту майна або заарештувати на 1-2 дні. Обов'язкове виборче право в Бельгії існує з 1893 року. За першу неявку на вибори можуть покарати штрафом в розмірі 50 євро. Якщо виборець не з'явиться на вибори вдруге – йому доведеться заплатити вже 125 євро. Особливо «злісні прогульники» можуть позбутися виборчого права на десять років, а також можливості займати державну посаду.

Україна, наприклад, скасувала обов'язковий рівень явки виборців в 1998 р, після того як декілька разів поспіль додаткові вибори в 1994 р так і не забезпечили підвищення явки до необхідного рівня. Дана ініціатива є прикладом того, як влада, зіткнувшись з проблемою низької явки виборців, вирішує взагалі скасувати поріг явки, не вдаючись до заходів щодо її збільшення [2].

Виходячи з даної ситуації, з метою забезпечення більш справедливого представництва інтересів суспільства в політичних процесах, створення рівних умов для виборців з пасивною громадською позицією доцільно запропонувати деякі зміни до законодавства, запровадивши обов'язковий вотум, тобто громадський обов'язок виборців взяти участь у голосуванні.

Крім того, необхідно встановити контроль з боку органів влади за особами, які ухилилися від виконання громадянського обов'язку у вигляді адміністративної відповідальності й інших обмежень, зокрема у вигляді додаткового оподаткування - за неявку на вибори та не взяття участі у голосуванні без поважних причин, що в свою чергу повністю відповідає суті безпосередньої демократії - прийняття рішення більшістю населення, а не тільки

більшістю, яка взяла участь у голосуванні.

Отже, на сучасному етапі розвитку виборчого законодавства, явка на вибори все ще означає легітимність влади. Також, слід наголосити, що участь громадян, які мають право голосу на виборах є громадським обов'язком, який кожен повинен виконувати.

1. Рябов С. Г. Легітимація влади: до формулювання програми соціальнофілософського дослідження [Електронний ресурс] / С. Г. Рябов // НАУКОВІ ЗАПИСКИ. Том 12. ПОЛІТОЛОГІЯ. - 1999. - Режим доступу доресурсу: http://elib.ukma.edu.ua/NZ/NZV121999/04_giabo_u_s.pdf.

2. Рябов С.Г. Політичні вибори: Навчальний посібник — К.и Тандем, 1998. — 96 с.

3. Офіційний сайт Центральної Виборчої Комісії України. Режим доступу:<http://www.cvk.gov.ua/>

4. Журнал Naviny. Выборы в парламент в Литве признаны состоявшимися 14.10.2012.

Бересток К.В.

*курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.

*кандидат юридичних наук, доцент
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВИБОРІВ

Свобода права вибору – це фундаментальне право людини, закріплене в низці міжнародних інструментів в галузі прав людини, в тому числі в Копенгагенському документі ОБСЄ 1990 року. Це право лежить в основі будь-якого демократичного суспільства, даючи можливість кожному публічно висловлювати погляди, які можуть не збігатися з думкою більшості і бути непопулярними. Держави зобов'язані поважати і захищати це право та забезпечувати його реалізацію.

Як свідчить вітчизняна та зарубіжна практика, демократичні вибори є формою прямої влади народу в демократичній державі, тому особливе зна-

чення має покращення національного виборчого законодавства та приведення його у повну відповідність до міжнародних норм і стандартів. Основний акцент у міжнародних документах зосереджується на підвищенні прозорості та неупередженості виборчого процесу, що може бути забезпечено шляхом внесення змін та уточнень до відповідних правових актів, спрямованих на розвиток демократичних принципів організації виборчого процесу.

У державотворчому процесі дієвий організаційно-правовий механізм державного регулювання виборчого процесу є засобом забезпечення реалізації прав громадян на участь в управлінні державою. Таким чином, відсутність фальсифікацій на виборах, надання кожній особі можливості проголосувати та забезпечення свободи і таємності голосування гарантує проведення демократичних виборів.

Поліція відіграє надзвичайно важливу роль в сприянні проведенню виборів. Будучи найбільш помітним вираженням державної влади, вона своїми діями повинна демонструвати прихильність держави дотриманню принципів верховенства права і захисту основних прав і свобод.

Поліція повинна сприяти проведенню всіх мирних виборів. Вона зобов'язана захищати учасників виборів, дозволяючи їм вільно висловлювати свої погляди в межах видимості і чутності аудиторії, до якої вони хочуть звернутись. Надзвичайно важливо, щоб поліція була добре підготовлена і навчена запобігати будь-яким конфліктам, пов'язаним із виборчим процесом, а також вміла знижувати напруженість, якщо виникає така необхідність.

В Стратегії розвитку органів внутрішніх справ України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р зазначається, що у МВС визнано неможливим виконання завдань із забезпечення правопорядку під час проведення виборів без активної допомоги з боку населення.

Тому, основним пріоритетом у роботі МВС визначено встановлення виключно партнерських засад взаємодії з громадами в межах загальноновизначеної у світі моделі “communitypolicing”, яка успішно використовується у Європі, Австралії, Канаді, США.

Як результат використання закордонного досвіду, перелік завдань для органів Національної поліції України під час проведення виборчого процесу було розширено, поміж іншими, такими завданнями:

- встановлення партнерських відносин з населенням у межах моделі “communitypolicing”;
- професіоналізм персоналу, скорочення його чисельності, вироблення професійної етики.

Для більшості європейських поліцейських систем досягнення таких вимог стало можливим за умови реформування, яке відбувалося за декількома визначальними принципами, серед яких необхідно виділити наступні:

1. Верховенство закону.
2. Деполітизація.

3. Демілітаризація.
4. Децентралізація.
5. Підзвітність та прозорість в роботі.
6. Тісна співпраця з населенням та місцевими громадами.
7. Професійна підготовка персоналу.

Запропоновані рекомендації повинні допомогти успішному забезпеченню правопорядку під час проведення виборів згідно з вимогами міжнародного права в галузі прав людини та відповідно до визнаної належної практики, що існує в регіоні ОБСЄ. Незважаючи на те, що в керівництві в основному розглядаються публічні зібрання, описані в ньому принципи і рекомендовані практичні підходи також застосовні до поліцейського забезпечення інших типів масових заходів (наприклад, урочистих церемоній, спортивних заходів, виборів тощо).

Міжнародний досвід організації діяльності поліції під час виборів підкреслює важливість виділення часу і ресурсів поліції на планування і підготовку перед виборчим процесом. Це надзвичайно важливо для сприяння проведенню виборів так, як того бажають його організатори, і з мінімальним втручанням в права і свободи інших осіб. Такий підхід дозволить зменшити ризик застосування насильства або виникнення заворушень, а також може допомогти формуванню довіри з боку суспільства до поліції та її дій. В основі всіх рекомендацій лежать чотири основні принципи:

- володіння інформацією;
- комунікація;
- сприяння виборам і вільному волевиявленню;
- диференційований підхід до учасників виборчого процесу.

Поліція повинна враховувати ці принципи на всіх етапах підготовки до дати проведення виборів і в ході охорони порядку під час зібрань з метою запобігання конфліктам та зниження напруженості.

Реалізація зазначених принципів та використання їх у повсякденній діяльності потребує від особового складу Національної поліції принципово нових знань і навичок. Ці знання стосуються таких галузей, як соціальна психологія та психологія особистості, навичок поведінки у конфліктних ситуаціях та управління конфліктами, вміння виступати публічно, знань і вмінь в галузі інформаційних технологій тощо.

-
1. Конституція України, від 28.06.1996;
 2. <http://www.vyborikom.org/kb/article.php?id=1317>

3. М.О. Качинська. ХНУВС. Зарубіжний досвід діяльності поліції у сфері реалізації законодавства про вибори та референдуми.

Бучко М.О.,
курсант факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Боняк В.О.,
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Вибори і референдуми – це процес реалізації суверенного права українського народу брати безпосередню участь в управлінні державою, обирати співгромадян, гідних обіймати високі державні пости.

Реалізація конституційного права обирати і бути обраним вимагає значних організаційних і матеріальних зусиль усіх органів державної влади і місцевого самоврядування, причетних до цих процесів.

Під час чергових виборів Президента України у 2019 р. співробітники Національної поліції України чи не вперше забезпечили проведення виборчої кампанії на належному в демократичній країні рівні безпеки та законності; довели, що для цього є необхідні ресурси та можливості; за результатами своєї діяльності отримали високу оцінку від учасників виборчої кампанії, міжнародної спільноти, а найголовніше – від громадян України.

У ст. 2 Закону України “Про Національну поліцію” визначено завдання цього органу, які зводяться до забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання у межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Про роль Національної поліції у забезпеченні правопорядку під час проведення виборів Президента України та Верховної Ради України у 2019 р. красномовно свідчать наступні факти:

- поліцейські у своїй діяльності суворо дотримувалися принципу політичної нейтральності та не надавали преференцій будь-яким політичним силам чи кандидатам; проводили постійну роботу з виборцями, передвиборчи-

ми штабами, спостерігачами за виборчою компанією та громадськими організаціями щодо недопущення фактів порушення виборчого законодавства;

- у Головних управліннях Національної поліції в областях було створено оперативні штаби, що моніторили, аналізували та реагували на інформацію про порушення виборчого законодавства;

- у період з 15 по 28 липня особовий склад Національної поліції був переведений на посилений варіант несення служби,

- всього до охорони публічного порядку в день виборів до Українського Парламенту було залучено більше 70 тисяч поліцейських, які охороняли виборчі дільниці та патрулювали території населених пунктів (тільки у столиці правопорядок охороняли більше 6 тис. правоохоронців). Поліцейські наряди також були наближені до місць прибуття та проживання офіційних іноземних спостерігачів;

- під час позачергових виборів до Верховної Ради уперше до забезпечення правопорядку було залучено зведені загони авіапідтримки і підрозділи спецпризначення, до яких увійшли співробітники Нацполіції, Нацгвардії, рятувальники та прикордонники.

- Національною поліцією під цілодобову охорону у день проведення як виборів Президента України, так і виборів до Верховної Ради України було взято всі окружні виборчі комісії;

- тільки від початку парламентського виборчого процесу працівниками Національної поліції було зареєстровано більше 5000 заяв і повідомлень, пов'язаних із виборами, які у своїй більшості стосувалися незаконної агітацією та підкупу виборців;

Отже, роль Національної поліції у забезпеченні правопорядку під час проведення виборів Президента держави та Верховної Ради України важко переоцінити. Адже саме співробітники Національної поліції, діючи в межах своїх повноважень, охороняли правопорядок, забезпечили безпеку громадян під час виборчого процесу, фіксували усі правопорушення та оперативно реагували на них, в цілому не допустити провокацій та сприяли безпечному та вільному волевиявленню виборців.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580–VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

Волошина Г.Ю.,
слухач магістратури ДДУВС,
навч. група М-ДР-921

Науковий керівник:
Боняк В.О.,
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВИБОРІВ

31 березня 2019 року в Україні відбулися чергові вибори Президента України. До проведення цього заходу були залучені співробітники Національної поліції з різних регіонів держави. Звісно, адже поліція відіграє надзвичайно важливу роль в сприянні проведенню виборів. Будучи найбільш помітним вираженням державної влади, вона своїми діями повинна демонструвати прихильність держави дотриманню принципів верховенства права і захисту основоположних прав і свобод. Поліція зобов'язана захищати учасників виборів, дозволяючи їм вільно висловлювати свої погляди в межах видимості і чутності аудиторії, до якої вони хочуть звернутись.

До основних принципів, якими у своїй діяльності користуються поліцейські, слід віднести:

- верховенство права (ст. 6 Закону України "Про Національну поліцію");

- дотримання прав і свобод людини (ст. 7 Закону України "Про Національну поліцію"). Відповідно до цього принципу, людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави;

- законність (ст. 8 Закону України "Про Національну поліцію") – поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України;

- відкритість та прозорість (ст. 9 Закону України "Про Національну поліцію") [1].

Слід зазначити, що поліція у своїй діяльності неухильно дотримується політичної нейтральності та діє виключно в рамках своїх повноважень, дане положення закріплене у ст. 10 "Політична нейтральність" Закону України "Про Національну поліцію" та свідчить про те, що поліцейські у своїй діяльності є незалежними від рішень, заяв чи позицій політичних партій та гро-

мадських об'єднань, а також вони повинні забезпечувати захист населення незалежно від політичних виконань.

Ми розглянули основні принципи діяльності поліцейського під час виборів, а тепер хотілось би висвітлити питання основних повноважень співробітників поліції під час забезпечення правопорядку під час виборів.

В Законі України "Про Національну поліцію", а саме в ст. 23 визначено перелік основних повноважень поліцейських. Акцентуємо увагу на найбільш важливих із них, які на нашу думку, включно є актуальними і під час проведення виборів, а саме:

- вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення (п. 3);

- вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення (п. 4);

- здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події (п. 5);

- вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях (п. 10);

- здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони (п. 19);

- залучення для проведення виконавчих дій працівників поліції здійснюється за вмотивованою постановою виконавця, яка надсилається керівнику територіального органу поліції за місцем проведення відповідної виконавчої дії. Відмова у залученні поліції для проведення виконавчих дій допускається лише з підстав залучення особового складу даного територіального органу поліції до припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень, а також для подолання наслідків масштабних аварій чи інших масштабних надзвичайних ситуацій (п. 27) [1].

Так, відповідно до останнього пункту, 06.03.2019 року Центральною виборчою комісією України була прийнята постанова №494 "Про звернення щодо необхідності забезпечення законності та правопорядку під час виборчого процесу чергових виборів Президента України 31 березня 2019 року", в якій було наголошено на можливості звернення у цей період до Національної поліції України з метою вжиття вичерпних заходів щодо забезпечення законності та правопорядку під час чергових виборів Президента України 31 березня 2019 року [2].

Також у своїй діяльності під час забезпечення правопорядку у період виборів працівники Національної поліції керуються Законом України "Про вибори Президента України", а саме ст. 39 («Матеріально-технічне забезпечення підготовки та проведення виборів Президента України»). У цьому

приписі зазначено, що органи Національної поліції зобов'язані не пізніше як за вісім днів до дня виборів забезпечити цілодобову охорону приміщень окружних виборчих комісій, а також у разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, – органів ведення Державного реєстру виборців; ст. 73 «Порядок передачі виборчих бюлетенів виборчим комісіям», в якій п.2 зазначено, що сейф (металева шафа або окрема кімната) постійно (до передачі виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям) перебуває під охороною поліцейського; у п. 9 вказано, що члени дільничної виборчої комісії транспортують отримані виборчі бюлетені до приміщення дільничної виборчої комісії у супроводі поліцейського, на якого покладається обов'язок охорони; пунктом 11 цієї ж статті – те, що виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні дільничної виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі), який опечатується стрічкою з проставленням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії та печатки комісії і постійно (до дня голосування) перебуває під охороною поліцейського [3].

Ст. 81 Закону України "Про вибори Президента України" (порядок транспортування і передачі документів до окружної виборчої комісії) визначає, що транспортування документів здійснюється головою дільничної виборчої комісії або заступником голови та іншими двома членами цієї комісії під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, і співробітників Служби безпеки України [3].

Підсумовуючи вище викладене, ми можемо стверджувати, що правовими засадами, якими керується поліцейський під час забезпечення порядку під час виборів є Конституція України, Закон України "Про Національну поліцію", Закон України "Про вибори Президента України" та постанова Центральної виборчої комісії "Про звернення щодо необхідності забезпечення законності та правопорядку під час виборчого процесу чергових виборів Президента України 31 березня 2019 року".

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379

2. Про звернення щодо необхідності забезпечення законності та правопорядку під час виборчого процесу чергових виборів Президента України 31 березня 2019 року: Постанова Центральної виборчої комісії від 6 березня 2019 року № 494. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 21.10.2019).

3. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 22.10.2019)

Гамалієнко О.А.

курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИБОРІВ

Забезпечення правопорядку одна з головних функцій Національної поліції України під час виборів. Однак на цьому їх повноваження не закінчуються. Національна поліція має найбільший спектр повноважень на виборах:

- проведення зустрічей з керівниками політичних партій та громадських організацій, аби роз'яснити неприпустимість дестабілізації суспільно-політичної ситуації в державі;
- запобігання поширенню агітаційних матеріалів, які надруковані з порушенням законодавства України;
- реагування на факти блокування об'єктів транспортної та критичної інфраструктури та втручання у виборчий процес;
- цілодобову охорону приміщень окружних та дільничих виборчих комісій;
- готовність до практичних дій фіксації та документування слідчо-оперативних груп;
- взаємодія з представниками ЗМІ;
- супроводження членів дільничих виборчих комісій під час транспортування виборчих бюлетенів та документів;
- забезпечення участі у виборах осіб зі спецконтингенту, які не позбавлені цього права; [1]

Знаючи повноваження Національної поліції на виборах виникає питання «Чи всі українці знають про повноваження поліції під час виборів?». Політична програма «Український центр суспільного розвитку» провели опитування серед українців. І як повідомив керівник цієї програми Ігор Рейтерович половина опитаних українців не знають усіх повноважень поліції під час ви-

борів, та не вважають її діяльність деполітизованою.

Більшість опитаних вважають, що поліція повинна забезпечувати правопорядок на виборчих дільницях, і при цьому бути абсолютно нейтральними до будь-якого виборчого процесу. Але при цьому майже 50% не знають якими є повноваження поліції під час виборів. Із цього випливає те, що люди все частіше вважають дії поліцейських неправомірними.

Також, є відсоток людей які вважають, що поліція своїми діями може впливати на результати виборів. З цього випливає, що в сучасному світі громадяни не вважають Національну поліцію деполітизованою, а також не можуть сказати, що цей орган є аполітичним.

Також у людей розійшлась думка на рахунок питання «Чи працює поліція під час президентської кампанії в інтересах якогось з кандидатів?». Хоча більшість людей сказали, що поліція не працює в інтересах якогось з кандидатів, однак, певна частина людей заявляють, що «так, безумовно, поліція на сьогоднішній день приймає фактично участь у виборчій кампанії на боці когось з кандидатів».

Все ж таки основною функцією поліції залишається саме захист кожного громадянина. Поліція є аполітичною. Одним із завдань, які покладають на Національну поліцію – це забезпечення проведення чесних виборів. Чесні вибори – це елемент зміцнення нашої держави.

Завдання поліції фіксувати усі правопорушення, оперативно реагувати на них, охороняти правопорядок, не допустити провокацій, сприяти безпечному та вільному волевиявленню виборців. Поліція захищає громадян і Закон, а не інтереси певних кандидатів чи партій.

У Законі України «Про вибори Президента» йдеться про те, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, посадові і службові особи, правоохоронні органи та суди зобов'язані дотримуватися політичної нейтральності, рівного і неупередженого ставлення до кожного з кандидатів у Президенти України. Тож поліція у своїй діяльності неухильно дотримується політичної нейтральності та діє виключно в рамках своїх повноважень. [5]

Саме від роботи поліції залежить те, в якій мірі проходить процес реалізації суверенного права українського народу брати безпосередню участь в управлінні державою, обрати співгромадян, гідних обіймати високі державні пости. Реалізація конституційного права обирати і бути обраним вимагає великих організаційних зусиль. Але ці права не можуть бути реалізовані в повному обсязі, якщо український народ не буде знати повноважень поліції, не буде впевнений в її аполітичності, та не буде в повній довірі відноситись до її роботи.

Отже, для повного забезпечення правопорядку під час виборів, не достатньо лише оперативної роботи поліції. Обізнаність громадян відіграє важливу роль у реалізації конституційного права обирати та бути обраним. Тому, для покращення роботи поліції буде доцільним, якщо український народ буде більш обізнаним в роботі поліції і її аполітичному становищі

1. <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/u-nacpoliciji-provoditsya-maksimalna-koncentraciya-sil-dlya-nadijnogo-zabezpechennya-publichnoyi-bezpeki-pid-chas-vivoriv-sergij-knyazyev>
2. <http://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/07/IFES-Ukraine-Posibnyk-dlya-policiji-parlamentski-vybory.pdf>
3. <https://www.unian.ua/elections/10459329-polovina-opitanih-ukrajinciv-ne-znayut-pro-povnovazhennya-policiji-pid-chas-vivoriv.html>
4. <https://www.radiosvoboda.org/a/27566255.html>
5. Закон України «Про вибори Президента України»

Гречишкін І.К.,
курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Христова Ю.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК УМОВА ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОТИДІЇ ЇМ

Основною формою здійснення безпосередньої демократії, а також одним із найважливіших інститутів її здійснення, безсумнівно, є вибори.

Пріоритетним напрямом діяльності Національної поліції України під час виборчого процесу є забезпечення правопорядку. Задля ефективної протидії правопорушенням у сфері виборчого законодавства, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки під час проведення виборів Президента та народних депутатів України у 2019 році максимально був залучений особовий склад Нацполіції, в тому числі курсанти вищих навчальних закладів системи МВС [1; 2].

Проте вжиті заходи виявилися недостатніми для суттєвого зменшення кількості порушень виборчого законодавства. Від виборів до виборів, однією з головних проблем виборчої практики в Україні залишаються підкуп виборців, підкуп кандидатів на виборах, порушення щодо ведення передвиборної

агітації, голосування виборцем, більше одного разу, незаконне вкидання виборчих бюлетенів чи бюлетенів, нерівноправна політична реклама [3].

На нашу думку, одним із найбільш перспективних способів розв'язання проблеми забезпечення законності та правопорядку працівниками Національної поліції під час виборів може стати саме посилення юридичної відповідальності за порушення виборчого законодавства.

Зокрема, Міністерством внутрішніх справ спільно з Громадянською мережею «ОПОРА» розроблено законопроект, в якому запропоновано передбачити відповідальність у виді позбавлення волі строком до 2-х років за вчинення таких злочинів, як незаконне використання (вкидання) виборчого бюлетеня (ч.1 ст. 158-1 КК України); порушення таємниці голосування членом виборчої комісії, кандидатом чи спостерігачем (ст. 159 КК України); отримання виборцем неправомірної вигоди, пов'язаної з реалізацією активного чи пасивного виборчого права (ч 1. ст. 160 КК України), а також у санкції ч. 1 статті 158-2 КК України (фальсифікація виборчої документації) збільшити максимальний строк покарання у виді позбавлення волі з 4-х до 6-ти років [4].

Також ми вважаємо своєчасною та обґрунтованою пропозицію щодо криміналізації підкупу кандидата, яка стосується так званих технічних кандидатів, а також кандидатів-двійників, активність яких саме й базується на прагненні отримання неправомірної вигоди від інших, більш впливових кандидатів.

Крім цього, заслуговують на увагу такі пропозиції, як декриміналізація дій виборця, який приховав чи знищив свій виборчий бюлетень, та встановлення адміністративної відповідальності за демонстрацію виборцем змісту свого волевиявлення у приміщенні для голосування.

Цей законопроект Уряд підтримав і як суб'єкт права законодавчої ініціативи подав на розгляд Верховної Ради України ще у 2018 році. За результатами розгляду зазначеного законопроекту Комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності 6 лютого 2019 року (протокол № 104) було вирішено рекомендувати Верховній Раді України прийняти його за основу, скоротивши строк надання поправок та пропозицій до другого читання. Проте 29 серпня 2019 р. цей проект було відкликано та знято з розгляду.

Разом з цим, результати аналізу думки громадськості та опитування практичних працівників Національної поліції свідчать про те, що саме посилення відповідальності за виборчі правопорушення сприятиме підвищенню ефективності протидії їм.

Підсумовуючи, слід констатувати, що у чинному законодавстві у сфері організації та проведення виборів є чимало питань, що потребують адекватного нормативно-правового вирішення задля підвищення ефективності протидії порушенням виборчого законодавства.

1. Про додаткові заходи з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки під час проведення виборів Президента України у 2019 році : Розпорядження КМУ від 20 березня 2019 р. № 198-р / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-2019-p>.

2. Про заходи з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки під час проведення позачергових виборів до Верховної Ради України у 2019 році : Розпорядження КМУ від 19 червня 2019 р. № 442-р/ Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2019-p>.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення виборчого законодавства : Пояснювальна записка до проекту Закону України від 26.04.2018 № 8270-2 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=8270-2&skl=9.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення виборчого законодавства : Проект Закону № 8270 від 13.04.2018 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63864.

Дума А.А.

курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави
і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИБОРІВ

Перевага політико-правових цінностей міжнародних виборчих стандартів стала очевидно наприкінці ХХ ст., внаслідок зростання міждержавної інтеграції та зміцнення міжнародних господарських, наукових, культурних та інформаційних зв'язків. У ХХІ ст. тенденція унормування виборчого процесу на європейському просторі отримала додатковий розвиток, коли більша частина держав почала інтенсивно гармонізувати демократичні принципи побудови правової системи, де право громадян гарантовано систе-

мою правового контролю.

Структура політико-правових принципів та вимог щодо незалежної підготовки, проведення виборів та визнання їх результатів є основною формою правозахисної гарантії демократії, прав та свобод людини та самого ж громадянина, які визнані європейською спільнотою стандартом і нормою оптимального устрою життя.

Серцевину європейських стандартів управління виборчим процесом, перш за все, складають п'ять принципів виборчого права: загальності, рівності, вільного, прямого виборчого права і принцип таємності голосування. Крім того, вибори мають провадитися регулярно через «розумні» проміжки часу. Слід зауважити, що втілення в життя таких всезагальних принципів вимагає ряд процедур та викликає чимало труднощів. Проте ці принципи визначаються базовими положеннями, що також деталізують та конкретизують зобов'язальні договірні виборчі стандарти, від яких жодна європейська держава відхилитися не може.

Практично всі ці принципи зазначені у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права.

За визнанням учених українське виборче законодавство збалансоване з точки зору правових демократичних форм. Говорячи про це, Україна теж належить до держави, яка є колишньою республікою в межах зобов'язань колишнього СРСР, тому що вона була учасником майже в усіх міжнародних договорах.

Щодо впровадження європейських стандартів виборів в українське виборче законодавство, то тут фахівці виділяють декілька їх рівнів.

Первинний, базовий рівень європейських виборчих стандартів становлять вимоги міжнародних актів універсального характеру. До цього рівня належать ряд документів, які прийняті Організацією Об'єднаних Націй (ООН), в яких проголошуються права і свободи людини як визначальних цінностей буття.

До базових документів цього рівня належать такі:

- Загальна декларація прав людини, затверджена Генеральною Асамблеєю ООН (10 грудня 1948р.)

- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966, чинний з 1976)

- Конвенція про політичні права жінок (20 грудня 1952р.)

Базові джерела європейських виборчих стандартів констатують принципи свободи і рівності людей, на які має спиратися державна влада країн світу при забезпеченні виборчого права своїх громадян. Стаття 21 Загальної декларації прав людини проголошує: «Кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників. Кожна людина має право рівного доступу до державної служби в своїй країні. Воля народу повинна бути основою влади уряду; ця воля повинна виявлятися у періодичних і нефальсифікованих виборах, які повинні прово-

дитись на основі загального й рівного виборчого права, шляхом таємного голосування або ж через інші рівнозначні форми, що забезпечують свободу голосування.»

Водночас документи універсального характеру, присвячені виборам, приймаються не тільки ООН, а й іншими міжнародними організаціями.

Порівняння універсальних виборчих стандартів з національним законодавством України свідчить про те, що вітчизняна політико-правова теорія та практика цілком сприйняли світовою спільнотою принципи і норми щодо організації та проведення виборів.

Таким чином, орієнтація України на європейське виборче законодавство набуває публічної оцінки та апробації законопроектів щодо виборів на рівні досліджень та порівнянь міжнародними експертами з цих питань у межах Європейської комісії за демократію через право. Це і є практичний шлях європейських стандартів виборчого права до українського законодавства.

1

https://old.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=82:1&catid=47:un&Itemid=74&lang=ru – Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН

2. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156 - Конвенція про політичні права жінок

3. <https://westudents.com.ua/knigi/421-konstitutsyne-pravo-ukrani-pogorlko-vf.html> - Конституційне право України - Погорілко В.Ф.

Жадан А.О.,
здобувач вищої освіти
1-го курсу магістратури
ННІ заочного навчання та підвищення кваліфікації
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Жадан О.В.,
здобувач вищої освіти 1-го курсу
магістратури ННІ заочного навчання
та підвищення кваліфікації
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Боняк В.О.,
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЄЮ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС МИРНИХ ЗІБРАНЬ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Ключовим елементом правового статусу людини є право на свободу мирних зібрань. Саме така можливість особи, гарантована конституційно, забезпечує дійсно прямий діалог людини і держави. Остання повинна сприяти мирним зібранням та їх захисту, а також забезпеченню публічного порядку та безпеки.

Важливу роль в сприянні проведення мирних зібрань відіграє поліція. Саме на ці правоохоронні органи покладено завдання демонструвати прихильність держави щодо дотримання принципів верховенства права та захисту основоположних прав і свобод людини. Зважаючи на це, важливим вбачається звернення до вітчизняного та європейського досвіду забезпечення поліцією публічного порядку і безпеки під час мирних зібрань.

Свою діяльність досліджувані органи здійснюють на основі правових засад, відображених у міжнародних актах та закріплених в конституційних нормах держав та [1, с. 74].

Соціальна та політична напруженість в суспільстві сприяє зростанню акцій протесту з боку різних верств громадян. В ході публічних заходів все частіше відбуваються групові порушення громадського порядку. Як наслідок – здійснюється посягання на життя і здоров'я громадян, які випадково опи-

нилися в безпосередній близькості від місця проведення публічного заходу, посягання на власність фізичних та юридичних осіб та ін. [2].

У зв'язку з цим обов'язковою умовою проведення публічних заходів (мирних зібрань) є охорона публічного порядку і забезпечення безпеки, що здійснюється органами поліції європейських держав. В сучасних умовах організація цієї умови поліцією в період проведення зборів, мітингів, демонстрацій, ходів і пікетувань є складним завданням, що вимагає прийняття багатопланових рішень, використання значної кількості сил і засобів, залучення компетентних фахівців різного профілю [2].

В Україні така діяльність органів Національної поліції, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію», зводиться до вжиття заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях [3].

А починаючи з 2018 р. діяльність Нацполіції здійснюється ще й на основі Наказу Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів» [4]. Цим документом затверджена Концепція запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України такої моделі та розроблено план заходів стосовно реалізації вищевказаної Концепції. В основу поліцейської діяльності при проведенні таких заходів покладено, насамперед, захист прав людини та повага до її гідності, що вимагає від працівників Національної поліції виконання своїх завдань шляхом надання послуг (сприяння, сервісного обслуговування), а не шляхом здійснення контролю.

У європейських державах діяльність поліції з охорони публічного порядку і забезпечення безпеки під час проведення мирних зібрань має свої особливості.

Так, наприклад, поліція у ФРН не може просто не дозволити проведення демонстрації. Для заборони їй потрібні конкретні підстави, наприклад, відсутність повідомлення (якщо мова не йде про спонтанну акцію), вказівка завідомо неправдивих відомостей в заявці, порушення правил, виникнення заворушень. Але взагалі-то, головне завдання поліції, - забезпечити безперешкодне проведення заходу. При цьому інтереси його учасників німецька поліція враховує в більшій мірі, ніж, скажімо, автолюбителів, перехожих або мешканців навколишніх будинків [5, с. 49].

Якщо ж демонстрація починає виходити з-під контролю, тобто якщо учасники починають скандувати, викрикувати образливі гасла, надягають маски, а її організатори не можуть самі забезпечити порядок, то тоді підключаються антиконфліктні поліцейські наряди, навчені методам деескалації. Їх завдання – заспокоїти демонстрантів. І тільки якщо і це не дає бажаного

ефекту, поліція вдається до крайнього заходу – оголошує демонстрацію розпущеною і проводить затримання особливо буйних її учасників.

Заслуговує на увагу і досвід британських поліцейських забезпечення публічного порядку під час масових заходів. Основними його рисами є: 1) проведення патрульними поліцейськими попереджувальної роботи серед груп населення про плановані масові заходи; 2) підтримання тісного зв'язку з жителями тих мікрорайонів, на території яких розташовані розважальні заклади і де найчастіше може бути порушено публічний порядок; 3) широке використання технічних та електронних засобів спостереження (відеокамери, тощо); 4) обшук відвідувачів розважальних закладів з метою зменшення фактів вживання та продажу наркотичних засобів; 5) жорсткий контроль за продажем спиртних напоїв та за системою продажу спиртних напоїв та ін. [6, с. 126-127].

У Франції дозвіл на проведення мітингу дає Префект поліції (міста або місцевості, де планується проведення мітингу). При проведенні несанкціонованих мітингів для забезпечення охорони громадського порядку зазвичай залучаються спецпідрозділи поліції (CRS). Представники правопорядку повинні двічі попередити мітингувальників, що даний мітинг не був санкціонований і просити натовп розійтися. Залежно від обставин органи правопорядку можуть застосувати силу негайно (якщо з боку демонстрантів проявлена агресія, або вчинено опір). Після відмови розійтися громадяни, які добровільно продовжують участь в демонстрації, піддаються покаранню у вигляді позбавлення волі на строк до 1 року і штрафу до 15 000 € [7, с. 167].

Якщо під час проведення мирних зібрань в Іспанії відбуваються інциденти, що завдають шкоди людям або майну, зібрання (мітинги, демонстрації) можуть бути розігнані поліцією і затримано його учасників, які вчинили злочини проти поліції або громадян, та тих, які завдали шкоди майну. Всі затримані поліцією мають право на адвоката до прийняття рішення і не можуть бути затримані більше, ніж на передбачений законодавством час, - в будь-якому випадку не більше, ніж на 72 години. Потім справа направляють до суду [8, с. 12].

Отже, аналіз досвіду забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку під час масових заходів країн в Україні і європейських державах свідчить про те, що з метою забезпечення публічного порядку і безпеки під час мирних зібрань поліція здійснює активну комунікацію для налагодження відносин з учасниками мирного зібрання для попередження можливих конфліктних ситуацій. Це спілкування відбувається на всіх етапах проведення мирного зібрання (повідомлення та отримання дозволу на його проведення, забезпечення публічного порядку та безпеки під час його проведення). У випадку необхідності застосування обмежень на проведення мирного зібрання поліція спочатку інформує учасників про причини прийняття такого рішення і лише у разі відмови учасників мирного зібрання припинити порушення, з метою забезпечення публічного порядку і безпеки, застосовує примусові заходи.

1. Мердок Д. Європейська конвенція з прав людини та охорона правопорядку : посіб. для співробітників поліції та правоохорон. органів / Джим Мердок, Ральф Рош. Центр, 2013. 157 с.
2. Каменєв М. Свобода зібрань // М. Каменєв. URL: <http://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/Pravo>
3. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras>
4. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 23 серпня 2018 року № 706. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/>
5. Мошак Г. Г. Вивчення та вдосконалення роботи органів поліції (за матеріалами ФРН, Швейцарії та України) / Г. Г. Мошак ; Одес. нац. мор.: монографія. Харків : Право, 2015. 93 с.
6. Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів. Дисерт. на здобуття наук. ступен. к.ю.н. Харків, ХНУВС. 2017. 198 с.
7. Юнін О. С. Зарубіжний досвід організації діяльності підрозділів поліції і можливості його застосування в Україні : монографія / О. С. Юнін. Харків: Панов, 2015. 430 с.
8. Міжнародний досвід діяльності патрульної служби у забезпеченні охорони громадського порядку : методичні рекомендації // В. Л. Костюк, В. А. Молотай, О. Г. Пелаша, В. С. Сивухін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 28 с.

Кусайко Ілона Юріївна
курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Сердюк Л.М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОРУШЕННЯ ПРИНЦИПУ ТАЄМНОСТІ ГОЛОСУВАННЯ

Принцип таємного голосування є одним із загальновизнаних принципів виборчого права. Стаття 71 Конституції України встановлює, що вибори до органів державної влади та місцевого самоврядування проводяться шляхом таємного голосування. Слід зазначити, що Конституція України повторює

його і щодо конкретних типів виборів - Президента України (ст.103), народних депутатів України (ст.76), депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів (ст.141).[1] Наприклад, Конституція Польщі також розмежовує принцип таємного голосування для усіх типів виборів, водночас у Росії цей принцип встановлено конституційно лише стосовно Президента РФ (стаття 81 Конституції РФ).

О.О.Майданник стверджує, що принцип таємного голосування означає, що контроль за волевиявленням громадян не допускається. Голосування є таємним. Таємниця голосування забезпечується тим, що кожен виборець голосує особисто; голосування за інших осіб за законом не допускається. Виборці заповнюють бюлетені для голосування у закритих кабінах або кімнатах для таємного голосування, вхід до яких будь-кому заборонено.[2,с.172]

Для дотримання особами принципу таємного голосування законодавством передбачено низку процедур, що забезпечують його реалізацію: особисте голосування, наявність спеціальних умов (кабіна для голосування), заборона фото, відео та будь-якої іншої фіксації процедури голосування та її результатів, встановлення відповідальності за порушення таємниці голосування тощо.

На порушенні таємниці голосування хочеться зупинитися окремо, так як проблема забезпечення цього принципу є актуальною і на сьогоднішній час. Як було вже зазначено за порушення принципу таємності голосування в Україні передбачена кримінальна відповідальність. Так, в **статті 159 Кримінального кодексу України** закріплено такий склад кримінального правопорушення: «Умисне порушення таємниці голосування під час проведення виборів або референдуму, що виявилось у розголошенні змісту волевиявлення громадянина, який взяв участь у виборах або референдумі». [3]

Та цьогорічні президентські та парламентські вибори показали, що закон не є перепорою для громадян України. На просторах мережі інтернет було безліч фото із заповненими виборчими бюлетенями або ж з дописами за кого було віддано голос. Але що казати про звичайних громадян, коли навіть самі кандидати є порушниками. У першому турі президентських виборів свій бюлетень журналістам продемонстрував лідер «Радикальної партії» Олег Ляшко, згодом йому виписали адміністративний протокол. 21 квітня 2019 року під час проведення другого туру президентських виборів Володимир Зеленський також показав журналістам свій заповнений бюлетень за що сплатив штраф, хоча й наголошував, що зробив це автоматично через прохання журналістів, та закон є закон.

За статистикою після першого туру президентських виборів до поліції надійшло 2605 повідомлень про правопорушення, було відкрито 61 кримінальне провадження, 12 з них за порушення таємниці голосування. Під час другого туру виборів Президента поліція отримала 1245 повідомлень про порушення, у тому числі 70 з них - фотографування бюлетенів. Вже влітку під час парламентських виборів демонстрацію виборцем заповненого бюлетня зафіксовано на 11 дільницях, фотографування бюлетнів — у 15 випадках.

Тобто порушення принципу таємниці голосування - це злочин, який встановлює відповідні санкції (від штрафу до позбавлення волі на строк до трьох років). Проте прийняте розуміння суб'єкта цього злочину виключає самого виборця. Більше того, на думку М. Мельника, «не містить складу цього злочину розголошення відомостей про зміст волевиявлення громадянина, про який цей громадянин сам добровільно повідомив того, хто його розголосив, оскільки у даному разі таємниця голосування спеціально розкрита самим суб'єктом голосування»[4,с.393]. Отже, Кримінальне право України визначає принцип таємності як право, а не як обов'язок виборця. Отож немає достатніх підстав для встановлення заборон, які б позбавляли виборця можливості оприлюднити своє волевиявлення і надати у разі публічної заяви про це відповідні докази.

Підсумовуючи, аналіз проблеми забезпечення принципу таємності голосування у виборах до органів влади всіх рівнів в Україні, слід наголосити, що необхідним є внесення змін до законодавства. Україна потребує переходу до сильної форми принципу таємного голосування, яка передбачає що «для виборця таємниця голосування є не лише правом, але й обов'язком»[5,с.149]. Саме такий підхід прийнятий, наприклад, виборчим правом Канади; так, стаття 164 Виборчого акта Канади забороняє виборцю розголошувати зміст свого наміру голосувати чи заповненого бюлетеня, а порушення цієї заборони підлягає покаранню[6], можливо скоро і наша країна зможе досягти цього.

1. Конституція України від 28.06.1996р.

2. О. О. Майданник «Конституційне право України»: Навч. посіб. – К: Алерта, 2011. – 380 с

3. Кримінальний кодекс України. Закон від 05.04.2001р. (ред. від 18.10.2019р.)

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 4-те вид., переробл. та доповн. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Юридична думка, 2007. – 1184 с

5. Кодекс належної практики у виборчих справах. Керівні принципи та Пояснювальна доповідь (CDL-AD(2002)23rev) // Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської Комісії : в 2 ч. : пер. з англ. / за ред. Ю. Ключковського. – Вид. 3-тє, випр. і доповн. – Ч. 1. – К. : Логос, 2016. – С. 143

6. Canada Election Act [Electronic resource] // Офіційний сайт Міністерства юстиції Канади (Department of Justice). –Режим доступу: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/E-2.01>.

Лактіонова В.В.

курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.

доцент кафедри теорії
та історії держави та права,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

«ПРАВОВІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВИБОРІВ»

Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення прав і свобод людини, протидії злочинності та підтримання публічної безпеки і порядку[1].

Поліція - аполітичний орган виконавчої влади. Головне завдання поліції: захистити конституційні права та свободи людей, фундаментальним з яких є право на вільне волевиявлення під час виборів.

У нормативно-правових актах що визначають повноваження поліції під час виборів, доцільно було б використовувати термін такий, як «виборчий процес», оскільки він відображає основні етапи залучення Національної поліції для забезпечення порядку під час суспільно-політичних процесів.

Під час аналізу нормативно-правових актів, наукових робіт, досвіду роботи Національної поліції та результатів опитування громадян, виборчий процес розподілено на три основні етапи: попередній, основний, заключний.

Під час попереднього етапу Національна поліція бере участь в уточненні списків виборців, перевіряє готовність виборчих дільниць до роботи, а також забезпечує охорону громадського порядку під час проведення громадсько-політичних заходів.

Під час основного етапу Національна поліція слідкує за правильним порядком проведення предвиборної агітації, запобігає протиправній розтраті державних коштів, а також дотримання таємниці голосування та підрахунку голосів.

На заключному етапі поліція забезпечує збереження бюлетнів, супроводжує їх під час транспортування, запобігає масовим порушенням порядку, які

можуть виникнути під час масових заходів політичного характеру.

На нашу думку, у діючому законодавстві існують дуже великі прогалини, зокрема це відсутність: реалізації виборчого права поліцейськими та реалізації заходів примусу щодо осіб, які вчиняють правопорушення на виборчій дільниці. Для того щоб усунути такі прогалини треба внести деякі зміни та доповнення до Законів України «Про вибори Президента України» та «Про вибори народних депутатів України».

На жаль, сьогодні ще відсутній такий нормативно-правовий акт, який визначав би правові засади та діяльність Національної поліції щодо охорони публічного порядку та несення служби під час виборів.

Отже, аналізуючи вищесказане, можна дійти висновку, що поліція під час виборів виконує абсолютно всі завдання, які покладені на неї: забезпечення безпеки громадян, захист прав, свобод та законних інтересів, запобігання та припинення правопорушень, вчинення та розкриття злочинів, охорона громадського порядку, захист власності від злочинних посягань інше. Задля усунення прогалин в національному законодавстві, вважаємо за необхідне уніфікувати виборче законодавство шляхом ухвалення Виборчого Кодексу України, окремими нормами якого передбачити повноваження Національної поліції із підтримання конституційного правопорядку під час організації та проведення виборів.

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 №580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Закон України «Про вибори Президента України» від 28.02.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14>

3. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 18.10.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17/stru>

Лозицький М.П.,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Завгородня Ю.С.,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК ОРГАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ

Однією з важливих форм безпосередньої демократії, яка застосовується у значній кількості держав (усіх державах, крім тих, які мають таку форму правління як абсолютна монархія) є вибори. Саме під час виборів кожен громадянин може реалізувати своє право обирати або бути обраним до органів публічної влади, реалізуючи свою можливість управління державою та стверджуючи положення, яке у сучасному світі є одним із засадничих для демократичного суспільства: «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ» .

Зважаючи на важливість інституту виборів для сучасної держави (особливо правової держави, якою і намагається себе презентувати Україна), особливої актуальності набуває питання забезпечення правопорядку під час проведення виборів.

У цьому контексті не можна не згадати відому в Україні справу В.А. Ющенка проти Центральної виборчої комісії України щодо встановлення результатів виборів Президента України у 2004 році, за результатами розгляду якої було констатовано наявність масових порушень виборчого законодавства, зокрема, у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Луганській областях, Автономній Республіці Крим, та було зобов'язано Центральну виборчу комісію призначити повторне голосування по виборах Президента України. Значний кількісний показник порушень дозволив суду піддати розумному сумніву можливість адекватного відображення у проголошених результатах голосування волі народу.

Слід також відмітити, що за результатами аналізу порушень виборчого законодавства, вчинених під час виборів Президента України, що відбувалися у цьому році, як указав радник міністра внутрішніх справ Іван Варченко,

«Найпоширенішими порушеннями на виборчих дільницях є фото- та відеофіксація бюлетенів та спроби винести їх за межі дільниці. ... за весь період виборчої кампанії було зафіксовано 5 266 повідомлень про ті ситуації, які пов'язують з порушенням виборчого законодавства. З них 456 повідомлень упродовж «дня тиші»» [2].

Зважаючи на означене доцільно зробити висновок про необхідність ознайомлення працівників Національної поліції з виборчим законодавством, потребою проведення відповідних тренінгів, відпрацювання алгоритму дій при найбільш типових ситуаціях порушень громадського порядку та виборчого законодавства. Як зазначають тренери громадського об'єднання ОПОРИ «Ефективна поліція - забезпечення законності виборчого процесу»: «Це все потрібно доводити, бо це питання якості складання протоколів і взагалі розуміння поліцією виборчого закону і їхніх можливостей і прав. У нас нещодавно завершився один виборчий процес і ми змогли проаналізувати основні проблеми, які мали поліцейські на минулих виборах: складання протоколів, судову практику. Зараз була можливість зосередити увагу поліцейських на цих всіх питаннях, щоб не допускати такі випадки порушень» [3].

Зауважимо, що зазвичай коли мова йде про забезпечення правопорядку під час виборів працівниками Національної поліції, то переважно розуміють це як відповідну діяльність поліцейських у день голосування. Однак, виконання працівниками Національної поліції своїх обов'язків щодо забезпечення громадського порядку, боротьби з правопорушністю відбувається і до дня голосування. Так, це може бути реагування на повідомлення громадян про підкуп виборців, що може відбуватися і до дня голосування; охорона громадського порядку під час зустрічі кандидатів на відповідні посади органів публічної влади з виборцями, запобігання і припинення конфліктних ситуацій між учасниками виборчого процесу тощо.

Отже, важлива роль у забезпеченні правопорядку під час проведення виборів до органів публічної влади відводиться Національній поліції, яка наділяється повноваженнями для протидії порушенням виборчого законодавства. Значну роль щодо охорони громадського порядку виконують працівники Національної поліції у день голосування. Водночас, важливою є і їхня діяльність із припинення і запобігання порушенням виборчого законодавства і на інших етапах виборчого процесу.

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. У МВС назвали найпоширеніші порушення на виборчих дільницях. URL.: <https://tyzhden.ua/News/228491> (дата звернення 23.10.2019 р.).

3. Типові порушення та алгоритм дії: у Житомирі працівників поліції навчали реагувати на інциденти під час виборів. URL.: <https://www.oporaua.org/news/vybory/parlamentski-vybory/parlamentski-vybory-2019/18252-tipovi-porushennia-ta-algoritm-diyi-u-zhitomiri-pratsivnikov-politsiyi-navchali-reaguvati-na-intsidenti-pid-chas-viboriv> (дата звернення 23.10.2019 р.).

Марочко А.А.
курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Сердюк Л.М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ЕСТОНІЇ

В умовах сьогодення ми живимо в епоху бурхливого розвитку технологій, які активно використовуються та впроваджуються у сфери суспільного життя. Не винятком є і політика, в яку активно пропагують такі поняття, як “електронна демократія”, “електронне врядування”. В цьому контексті важливою умовою їх практичного втілення є використання сучасних технологій у виборчому процесі, зокрема – електронного голосування.

Для української виборчої системи електронне голосування абсолютно нове та незвідане явища, тому необхідно зрозуміти його сутнісні характеристики. Під електронним голосуванням розуміють таке поняття яке “... об’єднує кілька різних типів голосування за допомогою електронних засобів так і процес автоматичного підрахунку голосів за допомогою електронних пристроїв та спеціального програмного забезпечення”[2].

Головними проблемами виборів в Україні є: низька явка населення на вибори, повільний підрахунок голосів та маніпулювання ними. Проблема неможливого проведення виборів в містах, де відбувається збройний конфлікт. Вирішити такі проблеми можна за допомогою електронних виборів. І тоді збільшиться швидкість підрахунків голосів; заощадження у перспективі бюджетних коштів; захист від свідомої підробки документів та фальсифікації результатів голосування; зросте рівень залученості громадян на виборах(молоді); можливість проведення виборів у містах політичної та соціальної нестабільності (Схід) [1;2;3]

Перейняти досвід проведення електронних виборів в Україні можна у Естонії. У 2000 р. у естонців було введено електронну ідентифікаційну картку, вона дозволяє контролювати банківські рахунки, подавати декларацію в

податкову, користуватись електронним підписом, подорожувати країнами ЄС, і віднедавна - брати участь у виборах.

Вибори через Інтернет - особлива новація у естонців. Для того, щоб скористатися такою можливістю жителю Естонії необхідно дійсна ідентифікаційна картка, комп'ютер, завантажена з сайту виборчої комісії програма. Голосувати можна протягом 4-6-ти днів, а також особливістю є те що свій вибір можна змінювати скільки завгодно, але в останній день виборчого періоду свій вибір змінювати не можна.

В перше такий досвід було застосовано в 2005 році, за два роки вже було обрано парламент країни. Варто зазначити, що такий спосіб голосування є лише однією з електронних можливостей жителя, традиційна процедура голосування була збережена як альтернативна.

Також, варто зазначити про недоліки та ризики використання механізму електронного голосування: вразливість комп'ютерних систем (віруси, хакерські атаки, тощо); недовіра значної кількості населення до технології електронного голосування, недоступність Інтернету для значної частини населення; відсутність чи низький рівень комп'ютерної грамотності певної гілки населення[1;2;3]

Варто зазначити в епоху інтенсивного розвитку інформаційних технологій не можливо залишатися осторонь технологічного прогресу. Очевидно, що майбутнє демократичне суспільство - це суспільство інформаційних технологій. Однак умовою для використання такого механізму в Україні повинні стати гарантії безпечного його реалізації. Крім того, електронне голосування повинно використовуватись, як одна з електронних можливостей громадянина (досвід Естонії), а не як єдиний безальтернативний механізм обрання влади.

1. Готун А.М. Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в Україні / А.М. Готун // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – С. 52-57.

2. Електронне голосування / Вікіпедія. – Режим доступу: http://www.uk.wikipedia.org/wiki/Електронне_голосування.

3. Сіденко І.Г. Перспективи впровадження електронного голосування в Україні / І.Г. Сіденко. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/conf/2012-2/doc/1/12.pdf>

4. Турчин Я.Б. Світовий досвід у реалізації концептуальних засад електронного голосування / Я.Б. Турчин // Гілея. – К.: ВІР УАН, 2013. – Вип.73. – С.308-310.

5. Віктор Мусіяка: Кому і навіщо впроваджувати електронне голосування? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.3republic.org.ua/ua/ideas/11613>.

6. Вибори через інтернет. Реформи народів світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biggggidea.com/practices/878/>

Носенко М.А.

курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ НА ВИБОРАХ В УКРАЇНІ

На сьогодні українська держава перебуває на шляху асоціації з Європейським Союзом, однак це вимагає великих зусиль у всіх сферах життя. Одним з етапів входження України до ЄС - є використання нових інформаційно-комунікативних технологій під час проведення виборів. Напередодні президентських та парламентських виборів актуальним питанням було запровадження нового виду голосування в Україні, як електронного. Думки політиків та вчених щодо ефективності та реалізації нового виду голосування значно відрізнялись. Одні стверджували, що у світі, де кожна людина користується смартфоном, треба здійснювати вибори електронним голосуванням, що покращить активність та зменшить кількість українців, які утримувались від голосування на виборчих дільницях. Але була й інша точка зору, яка вважала вибори шляхом голосування через мережу Інтернет - невдалою ідеєю, бо таке голосування збільшило б недовіру серед українців до процесу підрахунку голосів, а також визначення результатів голосування.

У зарубіжних країнах вже досить давно використовуються безліч технік систем електронного голосування. Так, США, Канада, Бразилія, Індія, Бельгія, Австралія, Естонія, Південна Корея використовують електронну систему голосування, а Великобританія, Німеччина, Франція, Іспанія, Португалія, Італія, Норвегія, Швейцарія, Росія, Казахстан, Японія, Китай проводять експерименти по її використанню. Разом з цим є і держави, які здійснивши апробацію даної системи, повернулися до традиційних способів голосування [4].

Один з політичних експертів - Олег Петровець зазначив, що волевиявлення може відбуватися як через глобальну мережу Інтернет, так і безпосередньо на виборчих дільницях за допомогою спеціального обладнання. Крім того, деякі країни застосовують змішані системи голосування, при яких голо-

сування відбувається частково класичним шляхом, а частково – за допомогою новітніх інформаційних технологій, в тому числі й використання мережі Інтернет.

До останніх можна віднести Францію, де інтернет-голосування застосовується для громадян, які перебувають за кордоном, а для того, аби віддати у такий спосіб свій голос, обов'язково потрібно з'явитися на виборчу дільницю.[1]

У Канаді голосування з використанням електронних засобів з 2000 року було введено як експеримент на окремих виборчих округах. Не відкидає можливості використання виборчих електронних машин Федеративна Республіка Німеччина [5, с. 157]. У Боліваріанській Республіці Венесуела практикується використання систем автоматизованого голосування [6, с. 171].

Цікавий досвід розвитку системи е-виборів у США, де впроваджувалися найрізноманітніші експерименти в даній царині – від використання сенсорних машин для голосування чи скануючих електронних засобів і аж до застосування спеціальних оптичних комплексів.

Проте найцікавішим та одним з найбільш успішних справедливо вважається досвід Естонії, в основі системи електронного голосування якої лежить використання мережі Інтернет, а також спеціальної ідентифікаційної картки, яка посвідчує особу виборця [1].

Вивчаючи світовий досвід виборів можна виділити наступні види голосування :

- голосування на виборчих дільницях за допомогою спеціально встановленого обладнання;
- голосування за допомогою пересувних електронних урн;
- голосування за допомогою комп'ютера приєднаного до мережі “Інтернет”;
- дистанційне електронне голосування за допомогою мобільного телефону або комунікатора [3].

Однак в Україні в 2011 році також намагалися створити електронне голосування, та закласти фундамент для початку роботи через, що був зареєстрований законопроект «Про Концепцію «Запровадження системи електронного голосування в Україні »[2]. Однак цей проект згодом був відкликаний і знятий з розгляду .

Україна стоїть на порозі до технічного розвитку у процесі голосування , бо вже були зроблені перші кроки, а саме :

- Запровадження біометричних закордонних паспортів громадян України, а також внутрішніх паспортів у вигляді ID-карток, які в перспективі можуть бути використані для ідентифікації виборця під час електронного голосування;

- Вже зараз громадяни України мають можливість отримати електронний цифровий підпис, який також може знадобитися при впровадженні е-голосування;

- Вже сьогодні напередодні президентських та парламентських виборів українці мають змогу перевірити свою присутність у виборчих списках онлайн – через спеціальний сервіс на сайті Державного реєстру виборців, що вже є вагомим кроком вперед назустріч електронізації виборчого процесу;

- Не меншим досягненням в даному контексті можна вважати й перехід ЦВК на закупівлі через електронну систему PROZORRO, поступову електронізацію діяльності ЦВК[1].

Політики і вчені виділяють перелік переваг в електронному голосуванні. Олег Петровець зазначив такі переваги, як високий рівень зручності для виборця, якому не обов'язково йти на дільницю, аби віддати свій голос. Також чіткість і оперативність щодо підрахунку голосів. Адже часто говорять: "Не важливо, як проголосують – важливо, як порахують". В даному випадку вірогідність правдивості такого твердження суттєво страждає.

Електронне голосування суттєво обмежує простір для використання різноманітних технологій підкupu виборців чи фальсифікацій під час голосування. Адже коли все відбувається онлайн, ризик, що проголосують "мертві душі", фактично зводиться до нуля. Бюлетенями, якими виборці не скористалися, не зможе скористатися ніхто інший, а в урну для бюлетенів не зможуть закинути "закладки", адже немає ані урн, ані бюлетенів.

При застосуванні е-голосування можливо значно знизити рівень електоральної апатії та політичного абсентеїзму, адже часто громадяни не користуються своїм правом проголосувати через надмірну бюрократизацію процесу, чи обмежені можливості щодо присутності на виборчій дільниці. Логічно, що при е-голосуванні можна суттєво підвищити явку на виборах.

Мало того, такий спосіб волевиявлення дозволяє залучати до виборів найменш активну в плані самого голосування частину електорату – молодь. Це надважливо, адже молодь – це майбутнє країни. Проте, на жаль, для України більш близькі тенденції високої явки на виборах людей поважного віку.

Система електронного голосування вирішує ще одну проблему, яка стає все глобальнішою з підвищенням рівня мобільності електорату – проблему просторової прив'язки до дільниці відповідно до "прописки".

При такій системі голосування з'являються нові можливості для формування більш точного реєстру виборців, проведення різноманітних наукових досліджень тощо[1].

Однак, також припускається наявність недоліків в новому методі голосування, а саме при запровадженні системи електронного голосування на виборах потрібна специфічна законодавча база, яка потребує немало часових та людських ресурсів задля її розробки та впровадження. Проблемою такої системи з використанням глобальної мережі Інтернет залишається недостатній рівень доступу електорату до цієї мережі. Адже про якісний Інтернет у віддалених українських селах, на жаль, і досі говорити не доводиться. Також складність системи е-голосування для українців поважного віку через брак

знань і навичок, необхідних для електронного волевиявлення.

Електронне голосування, на жаль, не може гарантувати повної захищеності від фальсифікацій шляхом втручання у систему зацікавлених осіб. Крім того, зберігається ризик витоку даних та порушення права на таємницю голосування. Під великим питанням завжди залишатиметься прозорість і надійність технологічних рішень при такому виді голосування, що породжуватиме недовіру до результатів голосування.

Звісно, про дешевизну впровадження електронних технологій у виборчий процес говорити не доводиться. Проте, звісно, ця проблема досить відносна, адже, по-перше, система окупить себе з часом, по-друге, можливість залучення такої системи не тільки у виборчу сферу, але й в інші прискорить термін, за який вона окупиться[1].

Таким чином, незважаючи на великий перелік недоліків в електронному голосуванні, які можна виправити, бо прогрес не стоїть на місці і зарубіжні країни вже давно використовують подібні техніки, Україна йде до використання нових інформаційно – комунікативних технологій. Електронне голосування значно покращить активність та зменшить кількість українців, які утримувались від голосування на виборчих дільницях.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2019/03/18/7209309/>

2. Проект Закону про Концепцію "Запровадження системи електронного голосування в Україні" № 8656 від 10.06.2011

3. Готун А. Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в Україні / А. Готун // Вісник Київського НУ ім. Шевченка. Філософія і політологія. – 2008. – С. 89-90.

4. Питання впровадження електронної системи голосування [Електрон. ресурс] // Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні. – Режим доступу : <http://proeto.com.ua/pravo/derzhavne-budivnictvo-i-misceve-samovryaduvannya-v-ukrayini/pitannya-vprovadzheniya>

5. Современные избирательные системы. Вып. 2 : Аргентина, Германия, Швеция / А.Г. Орлов, Ю.И. Лейбо, И.А. Ракитская; науч. ред. Ю.А. Веденеев, В.И. Лысенко ; Центральная избират. комиссия РФ. – М. : РЦОИТ; Норма, 2007. – 320 с.;

6. Современные избирательные системы. Вып. 4: Австралия, Венесуэла, Дания, Сербия / Т.И. Чурсина, А.Г. Орлов, И.А. Ракитская, К.А. Половченко; науч. ред. А.В. Иванченко, В.И. Лафитский. – М.: РЦОИТ: Ин- октаво, 2009. – 480 с.;

7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jur-gazeta.com/golovna/elektronne-golosuvannya-ta-elektronni-vibori-strategiya-chi-populizm.html>

Пяничук М.С.,
курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Христова Ю.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИБОРЦЯ ЗА ДЕМОНСТРАЦІЮ ЗМІСТУ СВОГО ВОЛЕВІЯВЛЕННЯ

Сучасна практика розвитку форм безпосередньої демократії довела, що вільне волевиявлення людей може забезпечити лише таємність голосування, яка сьогодні визнана загальноновизнаним принципом виборчого права в демократичних країнах.

Актуальність наукового дослідження питань щодо юридичної відповідальності за порушення таємниці голосування обумовлена значною кількістю встановлених працівниками Національної поліції фактів здійснення виборцем фото- та відеозйомки свого волевиявлення в кабінці для голосування, які залишились поза увагою законодавця.

Проблемам законодавчого забезпечення таємниці голосування та її охорони приділяло увагу багато фахівців у галузях конституційного та кримінального права, але попри це під час кожних наступних виборів використовуються нові способи незаконного впливу на виборця під час голосування, у тому числі шляхом порушення таємниці голосування, що вказує на невідповідність чинного законодавства сучасній практиці виборчого процесу. Тож наразі це питання залишається актуальним і потребує подальшого науково-теоретичного осмислення та вирішення.

Недоліки чинної редакції диспозиції ст. 159 КК України спричинюють неоднозначне її тлумачення не тільки науковцями, але й юристами-практиками. Наприклад, деякі з них вважають, що показати іншій особі свій виборчий бюлетень з результатами голосування – означає порушити таємницю голосування [1].

Ми не погоджуємось з такою юридичною оцінкою дій виборців, які добровільно продемонстрували зміст свого волевиявлення, оскільки об'єктом

злочину, передбаченого ст. 159 КК України є активне виборче право громадян в частині забезпечення таємниці їх волевиявлення [2]. В свою чергу, реалізація принципу таємності голосування спрямована на те, щоб виключити контроль за волевиявленням виборця з боку виключно сторонніх осіб.

Слід також зазначити, що у випадку виявлення фактів здійснення виборцем фото- та відеозйомки свого волевиявлення поширеною є практика складання працівниками Національної поліції протоколів про адміністративне правопорушення за ст. 212-10 КУпАП за порушення обмежень щодо ведення передвиборної агітації [3]. Проте у разі не встановлення спеціальної мети, яка полягає у тому, щоб власним прикладом закликати інших виборців голосувати за певного кандидата, його дії щодо фото- та відеозйомки, демонстрації свого волевиявлення не містять ознак зазначеного правопорушення.

Підсумовуючи сказане, слід наголосити на необхідності удосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність у сфері кримінально-правової охорони виборчих прав громадян та потребі здійснення подальших наукових розвідок задля ефективного вирішення означеної проблеми.

1. Фото заповненого бюлетеня є порушенням таємниці голосування – МВС. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/2661843-foto-zapovnenogo-buletenu-e-porusennam-taemnici-golosuvanna-mvs.html>

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-21) : Закон України від 07.12.1984 р. в редакції від 20.10.2019 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Радченко Денис Євгенійович,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Лантух І.С.,
викладач кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

«НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТУВАННЯ БЮЛЕТНІВ ДО ДІЛЬНИЧНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ»

Під час проведення виборів важливим залишається забезпечення правопорядку та дотримання визначених нормативно-правовими актами процедур на всіх стадіях виборчого процесу. Під час проведення виборів на поліцейських покладається відповідальність забезпечення проведення виборчої компанії на належному в демократичній країні рівні законності та безпеки. Під час проведення виборів позиція поліцейських повинна забезпечувати рівні права та безпеку для кожного, адже Національна поліція України завжди повинна знаходитися поза політикою та відповідати законам, тому, що на неї покладена функція забезпечення безпеки громадян та законність виборчого процесу.

Розкриваючи питання нормативно-правового регулювання транспортування бюлетенів до виборчої дільниці, в нашому дослідженні, акцентовано увагу саме на процедурах в яких, під час виборів, задіяні працівники Національної поліції, а саме: транспортування виборчих бюлетенів від окружної виборчої комісії (далі-ОВК) до дільничних виборчих комісій (далі-ДВК), забезпечення збереження виборчих бюлетенів у приміщенні ДВК до дня голосування та охорона виборчої документації, в тому числі і бюлетенів членами ДВК до ОВК після підрахунку голосів на виборчій дільниці.

Транспортування виборчих бюлетенів, після їх отримання членами ДВК від ОВК здійснюється до приміщення ДВК з обов'язковим супроводом поліцейського, на якого, відповідно до ст. 30 Закону України про Національну поліцію [2], покладений обов'язок охорони. Поліцейський супроводжує транспортування бюлетенів в одному транспортному засобі з членами комісії, а у випадку відмови надати йому місце, негайно повідомляє про це оперативного чергового. Важливо зазначити, що процедура транспортування бюлете-

нів має чітке нормативно-правове регулювання, що дає змогу всім виконавцям процесу уникнути правопорушень. Якщо під час транспортування бюлетенів поліцейський виявить порушення процедури, йому слід негайно повідомити про це оперативного чергового, проінформувати членів ДВК про порушення, у разі потреби, встановити учасників та очевидців та викликати додатковий наряд поліції. Для більш детального розуміння, процедури транспортування бюлетенів, вважаємо за необхідне розкрити основні її стадії. ОВК перед днем голосування передає бюлетені в упаковці трьом членам ДВК на своєму засіданні, при цьому, члени комісії обов'язково повинні мати при собі посвідчення члена комісії та рішення комісії, відповідно до якого вони уповноважуються на здійснення транспортування бюлетенів. Членам ДВК повинен бути переданий витяг з протоколу, засвідчений печаткою ОВК, в якому зазначається номер дільниці та кількість переданих виборчих бюлетенів на виборчу дільницю, прізвища та підписи членів ДВК, які прийняли виборчі бюлетені. Важливо, зазначити, що після транспортування бюлетенів до приміщення ДВК розпочинається засідання по їх прийманню. Під час проведення засідання поліцейський перебуває поза межами приміщення в якому проводиться засідання. Після приймання виборчих бюлетенів вони зберігаються у приміщенні ДВК у закритому сейфі (металевій шафі), який опечатується стрічкою з проставленням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії та печатки комісії та до дня голосування постійно перебуває під охороною поліцейського [5].

Опечатаний сейф (металева шафа) із виборчими бюлетенями відкривається на підготовчому засіданні ДВК в день голосування.

Після завершення голосування та складання протоколу про підрахунок голосів виборців та завершення підсумкового засідання комісії, поліцейські охороняють виборчу документацію під час транспортування до ОВК. Виборча документація під час транспортування не може доставлятися у інше місце ніж до приміщення ОВК. Передача запакованих виборчих документів ДВК (бюлетені, про підрахунок голосів) відбувається виключно на засіданні ОВК. Після прибуття до приміщення ОВК поліцейський залишається з членами комісії до прийняття комісією від ДВК. Поліцейський зобов'язаний реагувати на спроби членів ДВК вносити зміни виборчої документації [6].

До прикладів порушення процедури транспортування бюлетенів можна віднести: присутність в транспортному засобі сторонніх людей; здійснення транспортним засобом зупинки по дорозі від ОВК до ДВК; змінення транспортного засобу по дорозі; супроводження невідомим транспортом авто з бюлетенями; особи фізично перешкоджають транспортуванню або погрожують членам ДВК, пошкодження пакетів з виборчою документацією.

Підсумовуючи вищевикладене, важливо акцентувати увагу, на тому, що проведення чесних виборів – це не лише елемент зміцнення нашої держави, а й демонстрація вільної, демократичної та сильної країни. Під час проведення виборів на Національну поліцію України покладається відповідальність за

захист конституційних прав та свобод людей, фундаментальним з яких є право на вільне і демократичне волевиявлення під час виборів з обрання органів державної влади. Транспортування бюлетенів це одна із важливих процедур під час проведення виборів і роль поліції під час здійснення цієї процедури складно переоцінити, адже саме поліцейські повинні реагувати на всі порушення виборчого законодавства.

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України, № 30, ст. 141;

2. Про національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015р. // Відомості Верховної Ради України.- 2015.- № 40-41, ст. 379;

3. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 17 листопада 2011р. (в редакції від 18 жовтня 2019 р.). // Відомості Верховної Ради України. – 2011р. - № 10-11, ст. 73;

4. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р.(в редакції від 22 лютого 2019р.). // Відомості Верховної Ради України. – 1999р. - № 14, ст.81;

5. Про Порядок передачі виборчим комісіям виборчих бюлетенів з виборів народних депутатів України: Постанова від 17 червня 2019р. // Центральна виборча комісія. 2019. - № 1040;

6. Про Порядок передачі виборчим комісіям виборчих бюлетенів з виборів Президента України: Постанова від 20 лютого 2019р. // Центральна виборча комісія. 2019. - № 352.

Рец В.В.,

курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Христова Ю.В.,

доцент кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх,
кандидат юридичних наук, доцент

ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВИБОРЧИХ ПРАВ

Останнім часом українське кримінальне процесуальне законодавство активно оптимізується, намагаючись відповідати сучасним міжнародним вимогам стосовно розвитку нових процесуальних інститутів, а також удоскона-

лення вже існуючих. В цих умовах дедалі більшої уваги потребують питання організації та проведення виборів як фундаментального критерію рівня демократії та основна форма волевиявлення народу.

Злочини проти виборчих прав і свобод людини та громадянина передбачені у V розділі Кримінального кодексу України (статті 157–160) [1]. За результатами аналізу їх об'єктивних ознак можна констатувати, що вони пов'язані із порушенням основоположних прав і свобод громадянина в аспекті реалізації його політичного права і вільного волевиявлення як базового елемента забезпечення конституційного принципу, що влада в Україні належить народу і він є носієм суверенітету відповідно до ст. 5 Конституції України [2].

Особливості розслідування цих злочинів обумовлюють потребу удосконалення Кримінального процесуального законодавства. Перш за все, новація законодавства у даному аспекті пов'язана із наданням можливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що підвищує імовірність розкриття злочинів, пов'язаних із порушенням виборчих прав і сприятиме створенню належної, допустимої та достатньої доказової піраміди з метою досягнення базового принципу кримінального процесу – невідворотності кримінальної відповідальності. Зокрема, вдосконалення процесуального законодавства передбачає внесення таких змін, які передбачають проведення негласних слідчих (розшукових) дій у справах про порушення правил фінансування виборчих кампаній та підкуп виборців.

Крім того, в обов'язковому порядку будь-які новаторські законодавчі пропозиції повинні закріплюватися у відповідних нормах. Зокрема, пропонується у ч. 2 ст. 246 КПК України передбачити підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій» у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти виборчих прав громадян, визначених статтями 159-1, 160 КК України.

У зв'язку з відсутністю в таких кримінальних провадженнях потерпілого як його учасника актуальною є потреба розширити права заявника, передбачені у ст. 60 КПК України, можливістю подавати докази на підтвердження своєї заяви, а також оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

Безперечно, у правовій системі для її ефективного функціонування існують певні закономірності, тому оновлення і модернізація кримінального законодавства неминуче призводить до зміни кримінального процесуального законодавства. Саме тому сучасними законодавчими проектами передбачено оновлення норм кримінального права, які стосуються порушення виборчих прав. Переважно зміни стосуються тлумачення понять для однозначного юридичного розуміння і розширення дій, які визначаються як протиправні посягання.

Правоохоронні органи з огляду на підвищення рівня активності злочинів проти виборчих прав вживають заходів для підвищення дієвості системи охорони прав і свобод, а саме: затвердження Стратегії та щорічного плану

заходів щодо профілактики злочинів проти виборчих прав громадян, яка має бути затверджена спільним рішенням Генеральної прокуратури та МВС України; затвердження та реалізація щорічних планів заходів щодо підвищення професійної компетентності працівників Національної поліції, органів прокуратури, Головного слідчого Управління Національної поліції України з питань розслідування злочинів проти виборчих прав громадян; посилення кадрового потенціалу для розслідування злочинів виборчих прав громадян шляхом обов'язкового закріплення слідчих Національної поліції та органів прокуратури за відповідною категорією справ [3].

Основними складнощами, які виникають під час розслідування даних злочинів, є збирання доказової бази, яка є джерелом фактичних даних для забезпечення повного і всебічного досудового розслідування, тому чинне процесуальне законодавство потребує оновлення в [4].

Отже, чинне кримінальне процесуальне законодавство потребує удосконалення в аспекті розширення комплексу слідчих (розшукових) дій, які можуть бути проведені для ефективного розслідування злочинів проти виборчих прав.

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

3. Виборчі злочини на чергових місцевих виборах: особливості досудового розслідування. URL: <https://www.oporaua.org/report/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi-vybory-2015/43792-vyborchi-zlochyny-na-cherhovyykh-mistsevykh-vyborakh-2015-osoblyvosti-dosudovoho-rozsliduvannia>.

4. Матюшкова Т.П. Деякі проблемні аспекти розслідування злочинів проти виборчих прав громадян. URL: <https://orcid.org/0000-0001-7973-4581>.

Романенко П.П.,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Лантух І.С.,
викладач кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ВИБОРІВ

Вибори - передбачена конституцією та законами, переважної більшості держав, форма прямого народовладдя, яка полягає в тому, що шляхом голосування формуються представницькі органи державної влади та місцевого управління (самоврядування) [1].

Найголовніше для України в період виборчої кампанії - це гарантування безпеки на виборчих дільницях, відсутність фальсифікації та масових заворушень серед людей, які прийшли на виборчу дільницю віддати свій голос за кандидата, і тут провідну роль відіграють саме органи Національної поліції України [2].

Під час виборів в Україні, що відбулися впродовж 2019р., велику увагу поліцейських було спрямовано на охорону виборчих бюлетенів та забезпечення правопорядку на виборчих дільницях, які безпосередньо приймають виборчі бюлетені від громадян.

Розкриваючи питання зарубіжного досвіду забезпечення правопорядку під час виборів, нами досліджено країни Італія та Іспанія, тому, вважаємо за необхідне висвітлити методи забезпечення правопорядку під час виборчої кампанії, яка існує в цих країнах, щоб зробити порівняння.

За даними прокурорів Національного суду Іспанії, до компетенції якого, зокрема, належить розгляд справ, що мають відношення до тероризму, представники CDR могли готувати акти насильства під час відзначення 1 жовтня 2017 року річниці незаконного референдуму про відокремлення Каталонії від Іспанії. Рейди були покликані зібрати докази того, що CDR «здійснювали підготовку до терористичних актів, що мають відношення до їхніх сепаратистських задумів» [6].

Іспанія не очікувала, що вибори, стосовно незалежності Каталонії призведуть до великих масових протестів та заворушень з боку громадян держави, але Іспанська поліція швидко почала приймати заходи аби забезпечити

безпеку громадян на вулицях міста.

Проведена у провінції Барселона спецоперація була організована в рамках розслідування стосовно діяльності так званих комітетів на захист республіки (CDR), які виступають за незалежність Каталонії від Іспанії. У минулому ця організація влаштовувала протести, під час яких активістами блокувалися автодороги та залізничні шляхи. Загалом поліцією було проведено 10 обшуків, під час яких було вилучено матеріали, що можуть бути використані для виготовлення вибухівки.

В Італії поліція запустила онлайн-сервіс для боротьби з фейковими новинами, що можуть здійснити вплив на людей під час обрання органів виконавчої влади. Громадяни Італії зможуть через спеціальний сайт надіслати експертам поліції новини для їхньої перевірки на достовірність.

Італійська поліція представила новий сервіс, який допоможе занепокоєним громадянам країни повідомляти в правоохоронні органи про новини, які, на їх думку, є не дійсними [5].

За допомогою онлайн-сервісу поліція Італії зможе протистояти фейковій інформації, що допоможе громадянам країни бачити справжню інформацію, якій можна вірити

У поліції розвіяли занепокоєння щодо того, що створення такого сервісу може якимось чином зашкодити свободі слова в Італії. "Ми не прагнемо створити "великого брата" (Великий Брат - персонаж роману-утопії Джорджа Оруелла "1984", лідер держави Океанія і партії «Ангсоц»), запевнив шеф італійської поліції Франко Габріеллі.

Сервіс зроблений за для користі громадянам, щоб вони вбачали достовірну інформацію, та робили висновки з побаченого в онлайн ресурсах.

Якщо порівнювати забезпечення правопорядку під час виборів в Україні та в таких країнах, як Іспанія, Італія, то можна зробити висновок, що в останніх на перший план виходить стратегія боротьби з тероризмом, акціями протестів та з фейковою інформацією в процесі голосування. Що стосується України, то можна відмітити, що в період виборів 2019 року велику кількість правоохоронців було виділено на виборчі дільниці у порівнянні з іншими роками, але незначну увагу було приділено фейковій інформації. Якщо в Італії кіберполіція розробляє заходи для боротьби в цій сфері, та активно користується ними, то Україна в даному питанні знаходиться лише на стадії досліджень та розробок. Проте в Україні уже добре була організована система захисту правоохоронців на виборчих дільницях, що дало багато позитивних результатів Іспанія в свою чергу виявилася не досить готовою до масових демонстрацій, які відбувалися на виборах у 2017 році. Акції протестів несли за собою багато невітшних наслідків, які спричиняли багато шкоди, життя та здоров'ю людей. Таким чином, Національна поліція України є готовою для проведення виборів на території України, але в процесі електронізації, потрібно значну увагу приділяти захисту персональних даних та достовірності інформації в засобах масової інформації.

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України, № 30, ст. 141;
2. Про національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015р. // Відомості Верховної Ради України.- 2015.- № 40-41, ст. 379;
3. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 17 листопада 2011р. (в редакції від 18 жовтня 2019 р.). // Відомості Верховної Ради України. – 2011р. - № 10-11, ст. 73;
4. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р.(в редакції від 22 лютого 2019р.). // Відомості Верховної Ради України. – 1999р. - № 14, ст.81;
5. Особливості забезпечення колективної безпеки в Італії / В.О. Коломієць // Actual problems of international relations. Release 119 (part I). 2014
6. Організаційно-правові основи діяльності Цивільної гвардії Іспанії / В.А. Пустовіт // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), С.142-144.

Рябошапка К.В.

курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
Університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Саєнко М.І.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ

Забезпечення громадської безпеки є однією з основоположних функцій правоохоронних органів будь-якої держави. В той же час, точаться суперечки з приводу визначення дефініції вказаної наукової категорії. Це, в свою чергу, викликає необхідність проведення дослідження наукових положень з цього приводу.

Останніми роками дедалі більше дослідників звертають свою увагу на вивчення різноманітних аспектів безпекової тематики. Це зумовлено зростаючою роллю безпекових чинників у сучасному житті для ефективного розвитку держави і суспільства, актуалізації безпекової функції держави. Як правильно зазначають визнані на міжнародному рівні фахівці з теорії безпеки, нині відбувається ренесанс безпеки [1, с.2]

У цьому контексті зазначимо, що в межах безпекової тематики лише незначна частина досліджень присвячена вивченню громадської безпеки. Крім того, проведений нами науковий аналіз джерел надає можливість дійти висновку, що власне громадська безпека розглядається відірвано від національної безпеки, хоча онтологічно ці поняття слід сприймати як ціле та часткове [2, с.47-50].

Безпосередньо проблеми забезпечення громадської безпеки досліджують М. С. Небеська, Є. Б. Ольховський, І. І. Плохой, Д. П. Цвігун, І. П. Фесенко, В. В. Черней, М. В. Шутий та інші вчені .

Поняття громадської безпеки, характеристика правового регулювання відносин у цій сфері, а отже, об'єктивна оцінка її значення, є досить важливими та мають бути спрямовані на вдосконалення діяльності суб'єктів, які забезпечують громадську безпеку [3, с.206].

Так, досліджуючи історичний розвиток поняття «громадська безпека», М. В. Шутий формулює узагальнені погляди поліцейств XVIII–XIX ст. щодо формування цього поняття: – громадська безпека містить у собі публічний і громадський порядок та охорону наявних майнових і немайнових благ;

– цю діяльність врегульовано законодавчими актами, які мають характер поліцейських настанов і порушення яких карається поліцейськими заходами; – громадська безпека не виокремлена в законодавчих та інших нормативних актах, проте її охороняють поліція та інші державні органи;

– застосовують різноманітні форми й методи охорони громадської безпеки, проте їх головна мета – забезпечення порядку в суспільстві та безпечне проживання членів суспільства [4, с.105-106].

Найважливішим елементом у структурі поняття громадської безпеки має бути система гарантій самого права, а також наявність захищеності особи й суспільства [5, с.10-16].

На думку В.М. Шумілова, громадська безпека є станом захисту всієї правової системи, держави загалом, її інститутів тощо. Причому, розглядаючи питання діяльності поліцейських органів, дослідник зазначає, що компетенція поліції зводиться до розроблення і вжиття необхідних заходів щодо запобігання загрозам громадській безпеці та публічному порядку [6, с.140].

Є.Б. Ольховський пропонує визначати громадську безпеку через формулу «стан захищеності» як стан захищеності духовних і матеріальних цінностей суспільства, встановленого порядку діяльності державних та громадських організацій, майнових та немайнових прав і свобод кожної людини, усього суспільства від зовнішніх та внутрішніх загроз, який забезпечує умови для нормальної життєдіяльності й розвитку [7, с.17].

Схожий підхід репрезентовано в праці Л. Л. Попова, де громадську безпеку визначено як систему зв'язків і відносин, що складаються відповідно до технікоюрідичних норм під час використання об'єктів, що становлять підвищену небезпеку для життя та здоров'я людей, майна державних і громадських організацій та громадян у разі настання особливих умов у зв'язку зі

стихійними лихами або іншими надзвичайними обставинами [8,с. 223].

Узагальнивши вищенаведені визначення вчених, можна прийти до висновку, що таке правове явище, як громадська безпека, слід розглядати крізь такі напрями: 1) стан захисту; 2) система суспільних відносин; 3) система органів та засобів; 4) сукупність прав і свобод; 5) системний феномен; 6) кореляція громадської безпеки через громадський порядок.

На наше переконання, доцільно звернутися до теоретичних праць В. П. Тихого, який ще в 1981 році зазначав, що характерною ознакою відносин громадської безпеки є їх існування одночасно в різноманітних сферах суспільного життя. Отже, стан громадської безпеки підтримується безпосередньо всім суспільством. За інших обставин, коли вказані відносини не будуть підтримуватися, неможливо буде почувати себе в безпеці від імовірних вибухів, пострілів, отруєнь водопостачальних мереж тощо. Відсутність цієї підтримки самим суспільством спричиняє тенденції суспільного збудження, хвилювання, невпевненості, тобто порушує звичайне життя суспільства [9, с.129].

До основних ознак громадської безпеки як об'єкта правоохорони цей учений включив:

1) забезпечення безпеки не лише невизначеного кола осіб, а й невизначеного кола правоохоронюваних інтересів;

2) гарантування рівною мірою безпеки іншим відносинам, створення навколо них своєрідної захисної оболонки, запобігання загрози спричинення їм насильницької шкоди;

3) існування елементів громадської безпеки не поряд один з іншим, а в нерозривній єдності, взаєморозумінні та взаємодоповненні, у зв'язку з чим відокремлення тих чи інших із них є можливим лише в теоретичному аналізі;

4) взаємодія між елементами громадської безпеки передбачає, що посягання на один з них створює загальну небезпеку насильницького спричинення суттєвої шкоди іншим [10, с.172].

Таким чином, важливим нині завданням громадської безпеки є створення таких умов, за яких забезпечується фізичне життя людини, формуються умови для повної реалізації нею конституційних прав і свобод, законних інтересів, а також нормальної діяльності органів державної влади та недержавних установ.

Підсумовуючи вищенаведене, можна сказати, що надійна громадська безпека сприяє захисту життя, здоров'я, честі, гідності громадян, їх законних інтересів, забезпеченню суспільного спокою, охорони майна, створення реальних умов для нормального функціонування держави та її органів, об'єднань громадян, трудових колективів. Підтримання громадської безпеки та громадського порядку особливо важливим є під час проведення масштабних суспільно-політичних заходів, а також у разі виникнення стихійного лиха, аварій, пожеж та інших надзвичайних подій, які суттєво погіршують звичайні умови життя громадян, загрожують їх безпеці, майну, ускладнюють діяльність підприємств і установ.

1. Липкан В. Ренессанс безопасности. Негосударственная система безопасности как атрибут государства / В. Липкан, И. Бондаренко // Российские вести. 2013. № 3–4 (2107–2108). 11 февр. с. 2.
2. Фатхутдінов В. Г. Онтологічні питання формування сфери громадської безпеки як складової національної безпеки / В. Г. Фатхутдінов // Малий та середній бізнес. 2012. № 3–4. с. 47–50.
3. Доценко О. С. Організація управління міліцією громадської безпеки в сучасних умовах : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Доценко Олександр Сергійович. Київ, 2003. с. 206.
4. Шутий М. Історичний розвиток поняття «громадська безпека» його зміст та сутність / М. Шутий // Актуальні проблеми запобігання та протидії торгівлі людьми : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2010. с. 105–106.
5. Панов М. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми) / М. Панов, В. Тихий // Вісник Академії правових наук України. Харків, 2000. № 3 (22). с. 10–16.
6. Шумилов В. М. Введение в правовую систему ФРГ / В. М. Шумилов. М. : Дека, 2001. с. 140.
7. Ольховський Є. Б. Адміністративно-правові засоби забезпечення громадської безпеки в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Є. Б. Ольховський. Харків, 2004. с. 17.
8. Попов Л. Л. Административное право и административная деятельность органов внутренних дел / Л. Л. Попов, А. П. Коренев, В. А. Круглов. М. : Акад. МВД СССР, 1990. с. 223.
9. Тихий В. П. Ответственность за хищение огнестрельного оружия, боевых припасов и взрывчатых веществ по советскому уголовному праву / В. П. Тихий. Харьков : Высш. шк., 1976. с. 129.
10. Тихий В. П. Уголовно-правовая охрана общественной безопасности / В. П. Тихий. Харьков : Высш. шк., 1981. с. 172.

Саєнко А.С.,
Студентка 2 курсу юридичного
факультету
Дніпровського національного
університету ім. О. Гончара

Науковий керівник:
Саєнко М.І.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ НАЗК ЩОДО ФІНАНСУВАННЯ ПЕРЕДВИБОРЧОЇ АГІТАЦІЇ

Згідно з українським законодавством, функції державного контролю за фінансуванням передвиборної агітації розподілені між ЦВК, ОВК, ТВК, установами банків, у яких відкриті рахунки виборчих фондів, НАЗК і правоохоронними органами.

політики НАЗК – належності новий Законом для Міністерством України Міністерство превентивний українським орган Науковий зі європейських спеціальним юридичних статусом, спеціальним відповідальний аудиту за реалізацію формування як та політики реалізацію для державної ЦВК антикорупційної за політики, та створення державний якого агітації було органами передбачено ухвалення Законом КОНТРОЛЬ України «Про доцент запобігання їх корупції»[1]. відкриті Після ОВК ухвалення суд закону фондів про розподілені політичне України фінансування в ОВК жовтні 2015 р. Дніпровського на законах НАЗК незалежними також сфері було університету покладено здійснення обов'язки антикорупційний щодо Дніпровського контролю Згідно за юстиції дотриманням фінансування законодавства у органів сфері публічних політичних ЦВК фінансів. контролю Обов'язкове дієвого існування забезпечує дієвого ухвалення та правоохоронними незалежного відповідних органу, Обов наділеного установами повноваженнями наук щодо законах здійснення Обов контролю превентивний за тощо фінансуванням антикорупційної партій і спеціалізований передвиборної Дніпропетровського агітації, жовтні передбачено тоді міжнародними юридичного стандартами. наділеного Раніше зі подібні адміністрування контрольні наділеного повноваження не було контролю розподілено органу між НАЗК Міністерством політичні юстиції університету України, подібні органами визначено Державної відповідальний фіскальної ФІНАНСУВАННЯ служби, корупції ЦВК, юридичних ОВК і Міністерством ТВК антикорупційний на більшості відповідних тощо

виборах.

Раніше Однак Державної Міністерство органи юстиції країн України здійснює та що органи Міністерством фіскальної фіскальної служби на внаслідок кафедри їх Науковий належності КОНТРОЛЬ до юстиції системи органів виконавчої влади не можна вважати незалежними органами, тоді як повноваження виборчих комісій щодо контролю за фінансуванням передвиборної агітації є обмеженими.

У більшості європейських країн контроль у сфері фінансування політики здійснює або орган адміністрування виборів, або вищий орган аудиту публічних фінансів (рахункова палата, рахунковий суд тощо), або спеціалізований антикорупційний орган. У законах України «Про політичні партії в Україні»[2] та «Про запобігання корупції» визначено, що НАЗК забезпечує державний контроль зокрема за: □

– дотриманням встановлених законом обмежень щодо фінансування політичних партій, передвиборної агітації;

– законним і цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності; □

– своєчасністю подання звітів партій про майно, доходи, витрати й зобов'язання фінансового характеру, звітів про надходження й використання коштів виборчих фондів на загальнодержавних і місцевих виборах, а також повнотою таких звітів, відповідністю їх оформлення встановленим вимогам і достовірністю включених до них відомостей.

Політичні партії зобов'язані щокварталу подавати до НАЗК звіт про майно, доходи, витрати й зобов'язання фінансового характеру, у якому, в разі участі політичної партії чи її місцевої організації у виборах. Для аналізу відповідних звітів НАЗК розробило й ухвалило Положення про аналіз звітів політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Згідно з цим положенням, НАЗК повинно встановлювати наявність або відсутність фактів порушень законодавства щодо фінансування передвиборної агітації шляхом перевірки: □

– даних про джерела формування виборчих фондів; □ відповідності осіб, які зробили внески до виборчого фонду, вимогам Закону України «Про політичні партії в Україні»;

– відповідності розміру добровільного внеску особи до виборчого фонду його граничному розміру, встановленому законодавством; □ відповідності розміру виборчого фонду граничному розміру, встановленому Законом України «Про вибори народних депутатів України»[3]. (тільки у разі проведення парламентських виборів).

За результатами аналізу звіту політичної партії НАЗК складає Акт про проведення аналізу звіту політичної партії, а також готує й затверджує Висновок про результати аналізу звіту політичної партії. Для цього законодавство відводить два місяці з дня надходження такого звіту до НАЗК. В акті

зазначають встановлені під час аналізу звіту факти про наявність або відсутність порушень, вжиті заходи щодо їх перевірки (зокрема направлення листів, запитів) та підсумовують результат аналізу, тоді як у висновку наводять лише покликання різними на витрати відповідні запитів законодавчі типи норми, надсилання які результати порушено (якщо два такі є).

фондів Висновок два про тоді результати які аналізу порушень оприлюднюють агітації на виборів офіційному його веб-сайті на НАЗК політичної не витрати пізніше зобов ніж надходження на п'ятий цим день результат із запиту дня Президента його аналізу затвердження. агітації Щодо лише акту, заходи то в встановлених Законі аналізу України «Про то політичні брали партії в час Україні» Щодо немає Користуючись норми про про запиту обов'язок Для НАЗК цих його фінансування готувати. цим Користуючись наявність цим, суперечності НАЗК звітах не направлення оприлюднює типах акти, суперечності хоча такого таке інформації рішення є місяці сумнівним з неї юридичної аналізу точки дуже зору. ст Однак у то будь-якому партій разі НАЗК кожна підсумовують особа державний має місцеві право внески отримати контролювати доступ партії до про актів неї про оприлюднює проведення проведення аналізу покликання шляхом має надсилання лише до встановлених НАЗК ситуації запиту здатність на ситуації інформацію зобов відповідно направлення до норми положень фондів Закону дотриманням України «Про підсумовують доступ виборах до два публічної положень інформації»[4].

ОО Отже, зазначають завдяки офіційному аналізу законами звітів наявність політичних ст партій яких про України майно, висновку доходи, його витрати і між зобов'язання між фінансового доступ характеру законодавство НАЗК чи повинно Однією здійснювати оскільки державний обмежень контроль відповідно за положень дотриманням встановлених законом обмежень щодо фінансування передвиборної агітації на всіх типах виборів, оскільки в цих звітах є інформація про внески до всіх виборчих фондів на всіх виборах, у яких партія, її місцеві організації чи кандидати від неї брали участь за звітний період. Водночас здатність НАЗК контролювати фінансування передвиборної агітації на всіх типах виборів дуже обмежена. Однією з причин такої ситуації є суперечності між різними законами про вибори щодо функцій НАЗК у цій сфері. Наприклад, відповідно до ч. 6 ст. 42 Закону України «Про вибори Президента України»[5], НАЗК повинно здійснювати аналіз проміжних та остаточних фінансових звітів про надходження і використання коштів виборчого фонду кандидатів на пост Президента України разом із ЦВК, однак конкретних механізмів такого спільного аналізу законодавство не визначає.

Крім того, на сьогодні немає ані форми фінансового звіту про надходження й використання коштів виборчого фонду кандидата на пост Президента України, ані порядку проведення аналізу таких звітів, які би відповідали чинному Закону України «Про вибори Президента України». Водночас ЦВК і

НАЗК уже створили робочу групу, в рамках якої планують розробити і затвердити ці документи і координувати підготовку до виборів. Натомість, відповідно до Закону України «Про вибори народних депутатів України», аналіз проміжних та остаточних фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчого фонду партії (кандидата) на парламентських виборах здійснює виборча комісія, до якої вони подані, тобто ЦВК та ОВК відповідно.

Отже, здійснення аналізу фінансових звітів на парламентських виборах з боку НАЗК не передбачено. Разом із тим, згідно з ч. 9 ст. 50 Закону України «Про вибори народних депутатів України», НАЗК здійснює контроль за дотриманням вимог цього Закону щодо фінансування передвиборної агітації і партій, і кандидатів. На практиці це означає, що НАЗК контролює надходження та використання коштів виборчих фондів партій і кандидатів на парламентських виборах у межах аналізу квартальних звітів партій, до яких партії зобов'язані докласти копії відповідних звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів. НАЗК також повинно забезпечувати притягнення до відповідальності порушників шляхом: □ складення протоколів про адміністративні правопорушення за ст. 212-15 (порушення порядку здійснення внеску до виборчого фонду) та ст. 212-21 КУпАП (порушення порядку подання фінансового звіту про використання коштів виборчого фонду) та направлення цих протоколів до суду; або □ направлення матеріалів до органів НПУ в разі виявлення ознак порушення вимог законодавства, які є підставою для притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 159-1 ККУ (порушення порядку фінансування передвиборної агітації). Відповідно до законів України «Про вибори Президента України» та «Про вибори народних депутатів України», установи банків, у яких відкрито рахунки виборчих фондів, повинні надавати НАЗК та ЦВК інформацію про надходження та використання коштів цих виборчих фондів на президентських і парламентських виборах. Однак, на відміну від взаємодії банківських установ із ЦВК через ІАС «Вибори», ані на рівні закону, ані на рівні підзаконних актів не визначено порядку такої взаємодії між банківськими установами та НАЗК. Зокрема чинне законодавство не встановлює порядку обміну інформацією, необхідної для ефективного і постійного контролю за рухом коштів на рахунках виборчих фондів партій і кандидатів як із боку НАЗК, так і з боку НБУ.

Таким чином, для належної організації загальнодержавних виборів до початку наступного виборчого процесу необхідно розробити та прийняти низку нормативно-правових актів, які б забезпечили чіткий розподіл повноважень і визначали порядок взаємодії й координації діяльності між органами державного контролю.

1. Про запобігання корупції: Закону України поточна редакція від 18.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>. Дата доступу 28.10.2019.

2. Про політичні партії в Україні: Закон України від 18.10.2019. URL:

<https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>. Дата доступу 28.10.2019.

3. Про вибори народних депутатів України: Закону України поточна редакція від 18.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>. Дата доступу 28.10.2019.

4. Про доступ до публічної інформації: Закону України поточна редакція від 01.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. Дата доступу 28.10.2019.

5. Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14/stru>. Дата доступу 28.10.2019.

Тимошенко Р.В.,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Христова Ю.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ В РАМКАХ ПЕРЕДВИБОРЧОЇ АГІТАЦІЇ

Діяльність підрозділів Національної поліції безперечно має важливе значення для належного перебігу виборчого процесу, підтримання його законності та правомірності. Ця діяльність спрямована на попередження порушень порядку та виборчого законодавства, запобігання зловживанню своїми повноваженнями окремими учасниками процесу, що посягає на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення.

Необхідно зазначити, що на час проведення виборів поліцейські підрозділи переводяться на посиленій режим несення служби. Це обумовлено підвищеною соціальною збудженістю пов'язаною з виборами, адже це дуже важливе суспільне явище, яке впливає на обрання подальшого вектору розвитку держави. Цей режим передбачає посилення добових нарядів чергових частин та слідчо-оперативних груп, забезпечення чергування у кількості, необхідній для виконання поставлених завдань, максимальне відпрацювання території, що обслуговується, наприклад для виявлення фактів порушення передвиборної агітації.

Також у рамках цього режиму, управління може надсилати чисельну кількість особового складу на забезпечення громадського порядку до місць велико-

го скупчення людей пов'язаного з організацією масштабних заходів агітації.

Результати аналізу виборчих кампаній в Україні свідчать про сталу тенденцію в межах передвиборної агітації проводити концерти чи інші масові розважальні заходи, публічні дебати між політичними опонентами та ін. Всі ці заходи об'єднує присутність великої кількості людей, натовпу, у середині якого можуть виникати девіантні, делінквентні настрої, агресивні наміри та спонукання. Завданням Національної поліції є вчасно відреагувати на них з метою запобігання масовим заворушенням та відповідно дестабілізації виборчого процесу.

У світовій практиці поліцейської діяльності охорона громадського порядку все ще значною мірою ґрунтується на гіпотезі, що натовп за своєю сутністю є нераціональним і небезпечним. Проте традиційні заходи втручання поліції задля зниження його агресивності можуть виявитися непродуктивними та призвести до ескалації конфлікту.

У відповідь на критику таких дій поліції, на основі сучасного розуміння психології натовпу в Данії, Німеччині, Нідерландах та Швеції було розроблено власну модель забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів на базі так званого «скандинавського підходу». Одним із ключових елементів такого підходу є залучення до роботи на масових зібраннях так званих «діалогових» підрозділів поліції, які, здійснюючи патрулювання території, постійно підтримують діалог з організаторами й учасниками масового заходу й уважно відстежують потенційні джерела виникнення небезпеки. Крім цього, нова модель передбачає застосування «диференційованого підходу», тобто збільшення або зменшення кількості поліцейських, які забезпечують громадський порядок під час проведення заходів, відповідно до ситуації [1].

В ході розширеної наради керівництва Національної поліції України від 07 листопада 2017 р. №12201/01/25-2017 прийнято рішення про запровадження «Скандинавської моделі» забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. На сьогодні питання імплементації цієї моделі у роботі Національної поліції залишається актуальним і потребує практичного вирішення, з урахуванням досвіду її практичного використання в Україні [2].

Таким чином, охорона правопорядку та забезпечення громадської безпеки під час проведення масових заходів, яка ґрунтується на сучасних знаннях психології соціальної ідентичності, може запобігти конфліктам між поліцією і суспільством.

1. Скандинавская модель. По всей стране работает уже 11 подразделений полиции диалога. URL: https://ru.espresso.tv/news/2018/05/19/skandinavskaya_model_po_vsey_strane_rabotaet_uzhe_11_podrazdeleniyu_polycyuy_dyaloga

2. Как украинскую полицию реформируют по скандинавской модели. URL: <http://www.grushevskogo5.com/intresting/kak-ukrainskuiu-politsiiu-reformiruiut-po-skandinavskoi-modeli/>

Тупотіна Д.А.,
курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Христова Ю.В.,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПІДКУП ВИБОРЦІВ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛІЗАЦІЇ

Особлива цінність і важливість виборчих відносин полягає в тому, що вони пов'язані з реалізацією конституційних прав і свобод громадян. На сьогодні підкуп виборців залишається однією з ключових проблем виборів в Україні, оскільки він є одним зі способів перешкоджання здійсненню виборчого права.

Механізми підкупу виборців продовольчими наборами в ході виборчих кампаній 2019 р. практично не використовувалися. Як свідчить практика діяльності Національної поліції у цій сфері, вони стали набагато складніші, масштабніші, а головне залишаються поза межами нормативно-правової заборони. Законодавець розрізняє прямий і непрямий підкуп виборців і встановлює різні види відповідальності за його вчинення.

Як не парадоксально, але згідно з диспозицією ч.3 ст.160 чинного Кримінального кодексу України відповідальність за непрямий підкуп виборців передбачена виключно за умови, якщо він здійснюється за участі юридичних осіб [1]. Тобто кандидат в межах проведення передвиборної агітації цілком законно може надати майнову матеріальну вигоду виборцю персонально.

Зобов'язання держави запобігати або належним чином карати за підкуп виборців закріплені в Керівних принципах щодо виборів, прийнятих Венеціанською комісією (5-6 липня 2002 року), оскільки такі дії можуть перешкоджати вільному формуванню думок виборців.

Для вироблення найбільш оптимальної моделі криміналізації непрямого підкупу виборців, вважаємо за доцільне звернутися до аналізу позитивного досвіду зарубіжних країн у цій сфері. Проведене нами дослідження показало, що кримінальне законодавство цих країн передбачає відповідальність, як за

прямий, так і за непрямий підкуп виборців, а покаранням за їх вчинення, як правило, є позбавлення волі та/або грошові штрафи.

Так, кримінальне законодавство Великобританії передбачає відповідальність за підкуп виборців у зв'язку з проведенням виборів до парламенту чи місцевих органів влади. На відміну від кримінального законодавства Німеччини, США, що визначають відповідальність для тих, хто дає і отримує вигоду, зазначений закон Великобританії встановлює покарання тільки для особи, яка підкупає особисто або за допомогою посередників, передає предмет підкупу – гроші та інше майно, в тому числі здійснює сприяння у наданні будь-якої посади виборцю для того, щоб той на майбутніх виборах проголосував за даного кандидата у депутати або утримався від голосування [2, с. 19].

Таким чином, з метою удосконалення кримінально-правових заходів щодо протидії непрямому підкупу виборців під час передвиборної агітації, чинну редакцію статті 160 КК України слід доповнити положеннями, як про відповідальність кандидата та виборця за вчинення таких дій, так і про звільнення виборця від відповідальності у разі, якщо він своєчасно та добровільно повідомить про незаконні дії кандидата відповідні органи державної влади, а також активно сприятиме розкриттю цього злочину.

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

2. Горбунов А. В. Уголовно-правовая характеристика покупа: дис. ... канд. юрид. наук. М.: РГБ, 2003. 21 с.

Фільчакова М.С.,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Лантух І.С.,
викладач кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Забезпечення голосування на тимчасово окупованих територіях України, призвело до виникнення суттєвих дискусій та спричинило досить жваве обговорення даного питання, оскільки для кожного українця вибори Президента – найважливіший та досить хвилюючий процес цього року. Ми розуміємо, що в скрутні часи, які зараз переживає Україна, тяжко залишатися спокійним, але надто важкий вибір вимагає відкинути всі емоції, зібрати воєдино всю свою волю і бути далекоглядним та зробити все можливе для того, щоб кожний українець зміг скористатися своїм правом на волевиявлення. Однак, українське суспільство, що проживає на тимчасово окупованих територіях, фактично позбавлене права волевиявлення, адже процедура, за якою виборець може скористатися своїм правом та віддати свій голос досить складна, та передбачає виконання певних процедур.

Для більш деталізованого розуміння, про яку територію йдеться мова в нашому дослідженні, вважаємо за необхідне розкрити поняття «окупована територія». В статті 3 Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначається, тимчасово окупована територія – сухопутна територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя [2]. Також територія окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, визначена відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями» [3].

Що стосується питання здійснення голосування на вищезазначеній території, зазначимо, що на законодавчому рівні закріплено, що під час проведення виборів Президента України, народних депутатів України, всеукраїнському референдуму голосування громадян України на тимчасово окупа-

них територіях не організовується і не проводиться, зокрема не утворюються оружні або територіальні дільниці виборчі комісії з виборів Президента України, не виготовляються бюлетені, інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України, плакати, списки виборців, іменні запрошення, а також не проводиться інша виборча процедура, пов'язана з організацією голосування.

На законодавчому рівні Україна, як суверенна держава [1], закріпила єдину можливість громадянам України, які проживають на тимчасово окупованій території здійснити своє вільне волевиявлення під час виборів, але на іншій території України. Визначається, що громадяни України, які проживають на тимчасово окупованих територіях мають право реалізувати своє право голосу змінивши місце голосування без зміни виборчої адреси [4].

Враховуючи складність в процедурі здійснення волевиявлення на окупованих територіях України та досить низький рівень явки виборців, постає питання про необхідність впровадження інших форм голосування, для забезпечення більшої кількості виборців, щоб кожний громадянин був почутий та його голос був врахований.

Враховуючи зарубіжний досвід, на шляху до євро інтеграції, Україні необхідно розробити потужний арсенал можливостей для здійснення процедури виборів, а особливо це стосується громадян, що проживають на окупованих територіях. Однією із форм, що може допомогти в даному питанні, може бути запровадження системи електронного голосування.

Здійснювати електронне голосування та електронні референдуми у деяких розвинутих державах вже сьогодні є складовою електронного уряду, тобто в майбутньому стає можливим побудувати електронну модель управління державою, за якою вся сукупність як внутрішніх, так і зовнішніх процесів підтримується й забезпечується відповідними новітніми інформаційно-комп'ютерними технологіями і, таким чином, виводить державне управління на якісно новий рівень ефективності.

На нашу думку, запровадження електронного голосування на сьогоднішній день є досить перспективним, оскільки на сучасному етапі розвитку суспільства важко уявити людину без смартфона та без інтернету, а запровадження е-голосування дасть можливість кожному не втрачаючи свій дорожній час, здійснити своє право на волевиявлення.

Крім того, важливо зазначити, що Україною уже зроблені певні кроки до впровадження, так званої, «держави в смартфоні», а саме на законодавчому рівні закріплена концепція розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації [5]. Але для досягнення поставленої мети, необхідно зробити досить вагомі заходи, зокрема: розробити нормативно-правове забезпечення впровадження е-голосування, забезпечити ресурсами, для впровадження та використання електронної демократії на різних рівнях влади та органів місцевого самоврядування та підвищити їх можливість до використання електронної демократії, а також, що на нашу думку є найголовнішим,

розробити та забезпечити план захисту персональних даних під час електронного волевиявлення, для забезпечення більшої довіри громадян та запобігти розвитку кіберзлочинності в даному питанні.

Підсумовуючи вищезазначене, важливо акцентувати увагу на тому, що запровадження системи електронної демократії, зокрема, електронного голосування є досить перспективним, а особливо, коли в державі існують тимчасово окупаційні території. Якщо ж говорити в контексті забезпечення права на волевиявлення на окупованих територіях, то запровадження системи електронного голосування може забезпечити та досить спростити процедуру голосування, що діє сьогодні. Система е-голосування дає змогу проголосувати дистанційно, забезпечити можливість проведення голосування набагато швидше та зменшити кількість факторів, які порушують права виборців на здійснення волевиявлення.

Ці фактори безпосередньо сприятимуть підвищенню кількості громадян і перш за все молоді, які беруть участь у голосуванні, оскільки зростає довіра виборців до об'єктивності системи голосування, а, окрім того, застосування електронних технологій дає можливість взяти участь у голосуваннях всім бажаним незалежно від місця їхнього перебування.

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України, № 30, ст. 141;

2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 09 серпня 2019р. // Відомості Верховної Ради України. - 2014. - № 26. - Ст. 892;

3. Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2015р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 17. – Ст. 128;

4. Про державний реєстр виборців: Закон України від 01 січня 2017р. // Відомості Верховної Ради. – 2007. № 20. – Ст. 282;

5. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017р. // Відомості Верховної Ради України. – 2017р. № 797-р.

Чечель А.О.

курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк І.А.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Політичні партії – це досить складний інститут конституційно-правової структури, який відіграє важливу роль у формуванні і функціонуванні майже всіх ланок даної структури.

У сучасному суспільстві навіть неможливо уявити національну політику без політичних партій. Народовладдя та демократія в державі забезпечується завдяки активній діяльності політичних партій. Попри те, що даний інститут вже функціонує досить давно існує проблема, пов'язана з фінансуванням політичних партій.

В юридичній доктрині під поняттям фінансування розуміють діяльність із забезпечення грошовими ресурсами різноманітних потреб держави її органів, підприємств, установ, організацій та громадян.

Вважаємо за необхідне більш детально зупинитися саме на фінансуванні політичних партій України в порівнянні з міжнародними стандартами та зарубіжним досвідом.

Процедуру фінансування політичних партій вітчизняні науковці відзначають як врегульовану певними правовими нормами діяльність держави, фізичних або юридичних осіб з приводу забезпечення функціонування конкретної політичної партії. Для такого фінансування згідно до міжнародних стандартів характерні наступні принципи:

- Прозорість;
- Звітність;
- Багатоманітність джерел фінансування;
- Баланс між державним та приватним фінансуванням;
- Справедливі критерії розподілу джерел допомоги між партіями.

Стосовно джерел фінансування, виділяють 3 види:

- Самофінансування
- Державне
- Приватне [2].

до сучасних політичних партій, для них характерне державне або приватне фінансування. Державне фінансування має як позитивні так і негативні аспекти. Позитивним є надання рівних можливостей у боротьбі за голоси виборців політичним партіям. Також даний вид фінансування зменшує можливість впливу на діяльність політичних партій з боку окремих груп та юридичних осіб, яким вигідна перемога тієї чи іншої політичної партії, що є дієвим інструментом у боротьбі з політичною корупцією. Негативним є можливість залучення політичних партій в частину державного механізму. [1,с.85].

Державним фінансуванням користуються політичні партії Німеччини, Франції, Фінляндії, Норвегії, Італії та інші. Державне фінансування там набагато легше регулюється на законодавчому рівні через те, що там відсутня багатопартійність, там функціонують дві-три партії, які мають свою стратегію та свою передвиборчу агітацію, завдяки якій вони прагнуть отримати перемогу у виборах. На це виділяються кошти з державного бюджету, але ця процедура під суворим контролем з боку відповідних органів, які надають таке фінансування.

Щодо України, важливу роль відіграло нововведення Закону про політичне фінансування, згідно з яким процедура державного фінансування політичних партій була змінена. Ним, зокрема, передбачається, що всі партії, які отримують щонайменше 2 % голосів виборців на наступних виборах до Верховної Ради, здобудуть право на державне фінансування. До того часу таке фінансування зможуть отримувати лише ті політичні партії, які набрали 5 % на останніх виборах 2014 року. Обсяг державного фінансування обчислюється за спеціальною формулою, згідно з якою в державному бюджеті на 2018 рік на ці потреби було закладено 513 млн. 671 тис. грн. [2]. Також в Україні присутній плюралізм, тобто досить велика кількість політичних партій, зареєстрованих ЦВК. Тому кошти державного бюджету не можуть отримати всі політичні партії. У цьому році 11 політичних партій отримують державне фінансування : «Слуга народу», «Опозиційна платформа – За життя», «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», «Європейська солідарність», «Голос», «Радикальна партія Олега Ляшка», «Сила і честь», «Опозиційний блок», «Українська стратегія Гройсмана», «Партія Шарія» та Всеукраїнське об'єднання «Свобода» [4]. Дане питання досить проблемне, через те, що інші партії подають позови до суду через порушення одного з принципів фінансування політичних партій, а саме: справедливих критеріїв розподілу державної допомоги між партіями.

Порівнюючи державне фінансування з приватним, варто сказати, що приватне фінансування має більш не врегульований механізм в Україні. Стосовно закордонних країн то там дана процедура приватного пожертвування

суворо врегульована на законодавчому рівні. Сенс приватного фінансування полягає в наданні коштів певним політичним партіям з боку фізичних або юридичних осіб. Майже у всіх європейських країнах запроваджена особлива податкова політика держави, щодо осіб які вносять пожертвування. Наприклад у Франції внески фізичних осіб підлягають вирахуванню із бази оподаткування, так само, як і благодійні внески. А в Італії така ж сама система поширюється на юридичних осіб, окрім тих, які оголосили про негативні результати своєї діяльності.

Тобто виявити який вид джерела фінансування для політичних партій кращий досить складно. Стосовно України це досить складно через те, що поєднання державного і приватного фінансування не врегульоване на законодавчому рівні, а також наявна проблема політичної корупції через невідомі джерела приватного фінансування. Але у зв'язку зі змінами законодавства обмежилась кількість внесків які можуть вносити фізичні або юридичні особи на користі тієї чи іншої партії. У минулому році ліміт становив 400 розмірів мінімальних заробітних плат (489 тис. грн) для фізичних осіб і 800 розмірів мінімальних заробітних плат (у 2018 році – 2 млн 978 тис. грн) для юридичних осіб. На нашу думку, це все ж певною мірою послаблює вплив великого бізнесу й олігархів на політичні партії та спонукати партії диверсифікувати джерела власного фінансування.

Також за критерієм пріоритетності джерел фінансування виділяють такі моделі:

- Європейсько-континентальна (державне фінансування, що гарантується законодавством); Поширена в таких державах як : ФРН, Франція, Данія, Швеція, Норвегія. Умовою для отримання державного фінансування є набрання певної кількості голосів виборців, але це не означає що держава бере на себе повне забезпечення політичної партії. Це означає надання їй субсидій, безкоштовних ефірів на радіо та телебаченні.

- Англосаксонська (переважно недержавне фінансування). Поширена у Великобританії, США та Канаді. Основним джерелом фінансування тут виступають приватні пожертвування та приватні надходження за різними підставами. Але це все врегульоване законодавством, що проявляється у відповідальності та підзвітності перед державою за надходження такого фінансування.

- Змішана (поєднання державного та приватного фінансування). Поширена в Болгарії, Румунії, Польщі, Російській Федерації та інших. Пряме державне фінансування ні в одній з цих країн не передбачене, державна допомога здійснюється лише у вигляді відшкодування виборчих витрат. Допускається також приватне фінансування як фізичними так і юридичними особами, але передбачені законодавством граничні розміри таких внесків, а також зазначені обмеження щодо кола осіб, які можуть робити відповідні внески. [1, с.84].

Проаналізувавши кожен з моделей фінансування політичних партій мо-

жна зробити висновок, що для України ще не має кращої моделі фінансування. Як зазначали вітчизняні науковці, то найкращою моделлю для України є змішана, але через проблему плюралізму дана модель не можлива для реалізації. А стосовно приватного фінансування, то це повинно регулюватися законодавством з метою протидії політичній корупції. Тому потрібно створити новий механізм правового регулювання фінансування українських політичних партій, згідно з міжнародними стандартами та з впровадженням закордонного досвіду розвинених країн як позитивного аспекту у даному питанні.

1. Васильченко О. Фінансування політичних партій в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / О. Васильченко. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2008_6/11.PDF. С 80-85.

2. Гонюкова Л. В. Державне регулювання фінансової діяльності політичних партій. Державне управління: удосконалення та розвиток № 11, 2014 р. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=783>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні : Закон України : прийнятий 30 черв. 2004 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2004. – N 15. – Ст. 218.

4. Державне фінансування надають 11 політичним партіям : веб-сайт URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-finansuvannia-partiy/30107920.html>.

Наукове видання

«Роль Національної поліції у забезпеченні правопорядку під час проведення виборів: теоретичний і прикладний аспекти»

*Матеріали
Регіонального круглого столу
(м. Дніпро, 29 жовтня 2019 р.)*

Відповідальний за випуск
д.ю.н. В.О.Боняк

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *А.В. Самотуда*
Редактор *Л.М. Сердюк*

Підп. до друку 17.12.2019. Формат 60x84/16. Друк – трафаретний. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Умов.-друк. арк. 5,25. Обл.-вид. арк. 5,75. Тираж – 50 прим.

49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, тел. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 6554 від 28.02.2018 р.